

P. 11
34

ANUL V Nr. 4-6.

APRILIE—IUNIE, 1939.

APOSTOLUL

— REVISTA DIDACTICA ȘI LITERARA —

Inscr. Trib. Neamț Nr. 10.272 | 1938. Cenzurat.

C U S R Ț N S U C :

1. Examenle de limba română. Prof. Victor Țăranu
2. Necesitatea educației materne. Inv. Virginia Laiu
3. Paștele Țiganilor Inv. Th. Ursu
4. Un scriitor nemțean necunoscut. Inv. M. David
5. Din jurnalul meu Inv. V. Săndulescu
6. Scrisoare I. Vespremie
7. Ceasul H. Ol. Dianu
8. Fudulia e sărăcie Augustin Țăranu
9. Curente nouă în lit. română. Monoranu Th. Nicolai
cl. VIII Norm.
10. Folklor¹. Zegan Emanoil
cl. VIII Norm.
11. Plan de lecție Tudoreanu Gh.
cl. VIII Norm.
12. Cronici Dr. Șt. M. și V. Ț.

3520

Administrația : Revizoratul Școlar Neamț.

17.583

AU MAI ACHITAT ABONAMENTUL PE 1938 :

(Urmare)

Circ. Războeni: Nec. Munteanu, Alex. Popa, Marla Moroșanu, Ion Hizan, Ion Negură, Nec. Afloarel, Ana Ungureanu, V-le Nițu, Gh. Popa, Veronca Pocitan, Gh. Juncu, I. Ungureanu, Cristofor Vâldeanu. Ermil Ionță, Sberea Marla, Emanoil Adăscălițel, Marla Stan, Ioan Rădescu, Zoe Ciupercă.

Circ. Roznov: Ion Gervescu, Ana Orza, Ana Orghidan, Spiridon Barcan, Marla Posmoșanu, D. Dănăllă, Gh. Ceaușu, Emil Nițu, V-le Lupu, Gh. Burlacu, Emilia Grigoraș, Nec. Hanganu, Teofan Macovel, pr. C. Mihailescu, V-le Ciurdea, Gh. Callstru, pr. M. Ionță, Eugenia Dăscălescu, Ana Teodorescu, G. Mereuță, Ioan Ionescu, Eugenia Moale, Ecaterina Căpitanu, Bordelanu Sultana, Marlana Țăranu, Ioan Jigău.

Circ. Vânătorii-Neamț: Chiriac Platon, V-le Solomon, Eugen Irimescu, M. Olteanu, D-tru Cârclu, Sava Arșintescu, V-le Clubotaru, I. Grigoraș, D-tru Avârvarel, Gh. Cosma, V-le Ionță, Șt. Grecu, Constanța pr. Hogeia, Nec. Agapescu, Nec. Posa, Gav. Ispir, Nat. Teodorescu, Tatiana Radovici, Florica pr. Vasilca, Valeriu Stupcanu, C. Papuc, Gh. Grancea, Marla Agapescu, D-tru Oprea, Alex. Podoleanu, Gh. Drapac, Ioan Enescu, Ioan Golan, C-tin Teodorescu, Aurelia Ghimicescu, Gh. Ungureanu, Mihael Nonea.

Tot la fel au mai achitat abonamentul domnil:

Prof. Gr. Capșa, prof. I. Lumiceanu, prof. Victor Țăranu, prof. Victor Andrei, toți din Piatra-Neamț. Institutul Grigoriță Hristu din Caracal, pr. Ernest Ionescu din Blandiana, Alba Iulia; d. C. Teodorescu, preot Th. Borș Eufrosina Manoliu, Elena Fillmon, Elena Nistor, Zoe Focșa, Elena Crivăț, Florica Popa, și Gh. Petică Institutul, din Piatra-Neamț.

La circumscripția Pângărași s'a încasat numai jumătate din costul abonamentului, urmând să se încaseze restul în luna a. c.

Se aduce la cunoștința abonaților noștri că numele acelor care au achitat abonamentul pe 1938 au fost publicate succesiv în revistele pe Oct. — Dec. 1938; Ian — Martie 1939 și Aprilie — Iunie 1939, eliberându-se chitanțe. Oricine ar mai fi achitat abonamentul și nu a fost publicat în revistă, chiar dacă a primit chitanța este rugat să anunțe redacția cu lămuriri amănunțite.

Numai abonații publicați în revistă sunt socotiți în curent cu plata abonamentului.

Abonamentele se plătesc numai în mâna casierului nostru, d-l C. Pricop, sau în mâna aceluia care are delegația d-sale ori a comitetului.

P. 11
34

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ

Fond „G.T.K.”

Examenele de limba română

(Urmare)

Prezentarea la examene. Lucrările scrise.

Forma compunerii.

Orice teză este o compunere, în care trebuie să se țină seama de anumite reguli și de plan.

Regulele unei compuneri sunt: *invențiunea, dispozițiunea și stilizarea*. Prin invențiune se înțelege adunarea materialului necesar compoziției. Acest material se adună din natură, din cărți, din cele auzite, din studii și din sufletul nostru. După cum alimenți nu-și poate construi o casă, dacă nu și-a adunat mai întâi materialul de construcție trebuitor: piatră, lemn, var, cărămizi etc., tot așa nici o compunere nu se poate alcătui fără materialul literar corespunzător. Acest material literar se notează la începutul lucrării, chiar pe caletul sau pe coala de scris. Notarea se face așa după cum ne vin în minte cunoștințele.

La o compunere, pentru care se acordă un ceas de scris, candidatul trebuie să mediteze și să însemne datele timp de 10 minute; pentru mai multe ore de scris, timpul de gândire este proporțional: 20 minute pentru 2 ore; 30 minute pentru 3 ore. Iar ca meditația și însemnările să se poată exercita normal, se impune disciplina desăvârșită în sala de examene, fără niciun fel de consultare, fără nicio șoaptă sau vreo intervenție de lămurire; aceasta, nu pentru că supraveghetorii vor să-și arate strășnicia, dar și pentru alte două considerente: valorificarea concursului, etica examenului.

În timpul rezervat pentru meditație, candidatul va avea grija ca notările făcute întâmplător la invențiune să fie orânduite cronologic ori sistematic în dispozițiune și numai în urmă să treacă la stilizare, adică la încheierea compunerii cu termeni figurați, folosind ordinea din dispozițiune, așa fel ca o idee să decurgă din alta în chip firesc și armonios, sentimentele să fie gradate în ascensiune, iar compunerea să fie ilustrată cu citate

caracteristice, scurte și precise. Este ceea ce numim tratarea în compunere.

Adunăm, orându-l și însuflețim compunerea dându-l stil. Așa a făcut și Dumnezeu pe om.

O compunere nu se poate alcătui, deci, decât după un plan anumit. Planul „se fixează” pe calet; așa se zice în chip curent, deși nu planul se fixează, ci numai se notează proporția planului: introducerea, tratarea, încheierea, cu idelle generale corespunzătoare. Această notare poate lipsi, dacă nu se cere a-nume, deoarece planul se oglindește din ansamblul compunerii. Trebuie să știm că proporția dintre introducere și tratare este de $\frac{1}{8}$. Aceeași proporție se păstrează și între încheiere și tratare.

Astfel, dacă într'o oră se scrie, normal, o față și jumătate de coală, adică 54 rânduri — cu rezerva a 10 rânduri pentru titlu și notările materialului —, în două ore se vor scrie 3 fețe sau 86 rânduri, în trei ore se vor scrie patru fețe sau 115 rânduri, iar introducerea ori încheierea vor cuprinde respectiv 6, 10, 14 rânduri; în niciun caz mai multe, dar oricând pot fi mai puține: 4, 6, 10.

Adesea, compunerile păcătuiesc prin introduceri prea lungi care se pierd în banalități ridicole sau ocolesc subiectul în chip vădit. Astfel, în loc să se scrie, de pildă, despre Coșbuc, se scrie despre Ștefan cel Mare, sau despre străjerie; ori se fac încheieri pompoase, cu anumite exclamații și urări de sănătate, ceea ce nu poate fi admis, atât pentru seriozitatea cât și pentru secretul lucrării scrise. Alți candidați fixează planul compunerii la sfârșitul lucrării, socotind planul ca o lămurire pentru profesor și nu drept un prețios îndreptar pentru sine. De aceea, e bine să știe candidatul că i se cere și o ținută anumită ca și o regulă în scris; fără sublinieri curioase, fără exclamări sau urături; și cu același fel de cerneală și de hârtie.

Fondul compunerii.

Cunoscând elementele de formă, urmează să folosim cu artă și elementele de fond ale unei compuneri.

Orice compunere va cuprinde în sine, concomitent și armonice împletit într'o gradăție ascendentă de sentimente și idei, următoarele puncte: conținutul complet al subiectului și numai al subiectului, sentimente și idei alese, sentimentul fundamental cerut de sensul subiectului, ideea principală cerută de logica subiectului; figuri de stil și de cugetare pentru plăcerea artistică a compunerii; comparațiile pentru argumentarea valorii estetice, așa fel ca orice compunere să apară asemănătoare unei

construcții, la care putem deosebi forma, întregul (fondul) și armonia. Numai așa lucrarea poate avea și un stil.

Analize literare.

La o analiză literară se face operația inversă compunerii.

Tocmai prin faptul că analizăm, aceasta înseamnă desfacerea elementelor componente ale unei compoziții, în proză sau versuri, din împletirea lor concomitentă și armonică, în succederea punctelor analizei și anume: (autorul și titlul, ediția, localitatea, anul).

1. Fondul

a. Conținutul pe scurt sau rezumatul operelor.

b. Impresii și sentimente	$\left\{ \begin{array}{l} \text{plăcere} \\ \text{neplăcere} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{bucurie, entuziasm,} \\ \text{simpatie, amabilitate etc.} \end{array} \right.$
		$\left\{ \begin{array}{l} \text{frică, antipatie etc.} \\ \text{inferioare: egoism, orgoliu, vanitate etc.} \end{array} \right.$

c. Idei generale; ispășirea, binele, etc.)

d. Sentimentul fundamental; moral, național, neliniștea metafizică, onoarea, iubirea etc).

e. Ideea principală [sacrificiul, triumful moral etc].

f. Elementul descriptiv [pitoresc, sublim, comic, grațios etc.

g. Portrete (în opere epice ori dramatice): fizic, psihic, mixt, colectiv.

h. Caracterizări (în opere epice ori dramatice).

i. Comparații cu altă operă.

j. Tip (clasic, romantic, realist, naturalist, simbolist).

k. Gen (liric, epic, dramatic, didactic) ori subgen: retoric, istoric.

l. Specii aparținând fiecărui gen.

2. Forma.

a. Proză	$\left\{ \begin{array}{l} \text{poetică} \\ \text{științifică} \\ \text{retorică} \end{array} \right.$
----------	--

b. Versuri	$\left\{ \begin{array}{l} \text{strofe} \\ \text{ritm [trohaic, iambic, dactil, amfibrach etc].} \\ \text{rimă [perfectă, asonanță].} \\ \text{cezură.} \end{array} \right.$
------------	--

3. Armonia

a. Stilul { calităţi : natural, precis, sugestiv, propriu, pur,
nobili etc.
defecte : barbarisme, neologisme, provincialisme,
arhaisme, etc.

b. Muzicalitatea : onomatopeea, armonia imitativă etc.

c. Figuri de stil : metafora, sinecdoca, catacreza etc.

d. " " cugetare : comparaţia, interogaţia, exclamaţia,
perifraza, enumeraţia, hiperbola, antiteza,
personificarea, apostrofa, alegoria etc.

În orice operă, cititorul studios ar putea urmări anumite motive sau teme, care să oglindească etnicul românesc deoparte și influențele străine de altă parte. Scoaterea numai în ordine alfabetică a temelor, la sfârșitul unei analize sau pe un carnet special, cu arătarea paginii din carte, ar da un bogat material folositor la cunoașterea unităților sociale, prin căminele culturale ori prin serviciul social — Dăm câteva indicii în ordine alfabetică.

Agatirșii, agricultura (horticultura, pomicultura, etc.), alimentația, arborii, argintul, arheologie, armata (împărțire : pedestre, cavalerie — cai, harnașament, zăbale, pînteni ; îmbrăcăminte : tunica, colf, toga etc.) ; arme (cară de luptă, săgeată, securi, scuturi, spade, trompete, buclume, steaguri) ; arta (arhitectura, muzica, pictura, poezia, sculptura, jocurile, cusăturile, încrustările) ; aurul, basme, biserica, bresle (fierarii, lemnarii, tîncișii, curelarii etc.) ; bogățiile (minerale, lemnoase, vegetale, animale, etc.) ; bronz, ceramica (cupe, boluri, cratițe, cești, căni, ulcele, farfuri, urne, strecurători, ulcioare și alte vase vechi) ; cetăți, civilizație și cultură (după epoci : preistorice și istorice) ; comerț, copilul, crucea, cultul și ritul (la botez, cununii, înmormântări, praznice, hramuri, etc.) ; drumurile, Evreii, familia, fierul, filologie, folklor (după genuri și specii populare ; după regiuni cu pronunțare proprie) ; gândire (funcțiuni sufletești) ; Geții, Goții, Igienă, îmbrăcăminte (cămașa, cîngătoarea, chimirul, mantaua, nasturi, catarama, podoabe : ace, fibule, diademe, cercei, brățări, lanțuri, inele, pendantive, mărgelile) ; industria casnică (cusături, țesătorie) ; industria națională ; influențe (tracică, ilirică, cimeriană, scitică, elenă, celtică, germană, romană, italiană (veche) și influențe mai nouă) ; influențe reciproce ; învățători, învățămînt românesc, istorie românească după epoci și ani ; legende, lemnul (epoca lemnului : cetăți, case, unelte, mobile, obiecte) ;

locuințe (construcții, așezări); medicină (plante, leacuri); migrații, mitologie populară (soare, lună, stele, zei, eroi, idoli, smel, basme); monede, morala, muzica instrumentală (instrumente; frunza, cimpoiul, fluerul, trișca, țipa, naiul, flautul); obiceiuri sau năravuri (dateni, credințe, superstiții); onomastică (nume vechi, porecle); organizație socială, păstoritul, pescutul, piatra (epoci vechi); poezia, profesiuni (preoți, avocați, ingineri, medici, etc); psihic (însușiri și funcțiuni psihice, portrete de bărbați, de femei etc; religie, satele (istoric, așezări); școala românească, stilul românesc, steagul, sulimanuri, Țigani (alte neamuri); toponime, unelte (pile, ace, foarfeci, undițe, sfredel, coase, dălți, tesle, cazma, baros, cuțit, clește, cârlige, nicovală, plepteni, co-soare, seceri, coase, grapă, plug, oglinzi, secure, cloacan, cufe, bice, cară, unelte chirurgicale etc); urme romane, urme vechi: vase (borcane, plive, râșnițe, cazane, căldări etc); viticultura, zootehnica. — La urmă se vor nota meleagurile natale, critici și păreri proprii, căutând să se scoată la lumină specificul românesc¹⁾.

Și, însfârșit, o metodă analitico-sintetică va trebui să fie folosită la o compunere, în care se cere zugrăvirea unei epoci literare după genuri sau evoluția unei specii literare.

Genuri și specii.

Literatura estetică se reduce de fapt la trei genuri literare: liric, epic și dramatic. Istoria literaturii mai consideră și alte genuri: didactic, ori subgenuri: retoric și istoric.

Redăm, în cele ce urmează, schema fiecărui gen literar, cu speciile care îi aparțin fiecăruia și cu câte un exemplu caracteristic, după îndrumările Institutului de Literatură al D-lui M. Dragomirescu.

Genul liric. A. Popular. B. Cult.

A Popular. Specii: a. Doine. b. Cântece. c. Hore. d. Bocet.

a) Doina	}	păstorești	}	clobănești: <i>Ciobanul</i> (col. Alecsandri).
				halducești: <i>Cântecul haiducului</i> (col. Alecsandri).
				călugărești: <i>Cântecul călugărului</i> (col. Alecsandri).
				vânătoarești: <i>Amărită turturea</i> (col. G. Dem. Teodorescu).

1) Cf. Getica, de V. Pârvan.

- a) *Doine* { plugărești { plugărești : *Cântecul plugarului* (col. Alecsandri).
răzeșești : *Cântecul răzeșului* (col. Alecs).
ostășești { din țară ; col. Alecsandri.
cătănești (din roble) col. V. Alecsandri și col. V. Onișor.
- b) *Cântece de lume* { de jale, din colecția V. Alecsandri
de dor, din colecția O. Densusșlanu ; *Flori alese*.
de dragoste, din colecția G. Cardaș : *Cântece populare moldovenesti*.
de înstrăinare, din colecția I. G. Biblcescu ; *Poezii populare din Transilvania*.
de despărțire, din colecția G. Dem. Teodorescu ; *Poezii populare*.
de volnicie, din colecția T. Pamfile ; *Cântece de țară*.
de răzbunare, din colecția Iarnik-Bârseanul ; *Doine și strigături*.
- c) *Hore* { de sat, din colecția V. Alecsandri.
(strigături) { „ nuntă, „ „ Iarnik-Bârseanu.
„ cumetrii, „ „ M. Eminescu ; *Poezii pop.*
„ hramuri, „ „ Alecsandri și O. Densusșlanu
- d) *Bocete* { la înmormântare (col. S. Fl. Marlan ; *Inmormântarea la Români*).
la praznice (col. T. Burada ; *Bocetele populare la Români*).
la desgropări (col. T. Burada ; *Bocetele populare la Români*).

B. Cult. 1. Oda. 2. Satira. 3. Contemplația.

1. Oda. a) Oda propriu zisă ; b) elegia ; c) cântecul.

- a) *Oda* { sacră { Rugăciune : *Rugăciune* de V. Cârlova, Ellade, Gr. Alexandrescu, Eminescu, O. Goga.
Psalm : *Psalmi* de Dosoftel, V. Militaru.
Imn religios ; *Heruvicul* ; *Ave Maria*.
eroică { universală ; *Cinci Mai*, de Manzoni.
patriotică ; *Odă ostașilor români. La statuia lui Ștefan cel Mare*, de V. Alecsandri.
Marș ; *Deșteaptă-te Române*, de A. Mureșanu
Imn patriotic ; *Imn regal*, de V. Alecsandri.
filosofico-socială { *Anul 1840*, de Gr. Alexandrescu ; *Către Pace*, de P. Cerna.

- b) *Elegia* {
 intimă: *Melancolie. Mai am un singur dor*, de M. Eminescu.
 erotică: *S'a dus amorul*, de M. Eminescu.
 eroică: *Iulia către Ovidie*, de C. Conachi.
 filosofică: *Mortua est; Cu mâine zilele...* de M. Eminescu; *Dormi iubito*, de Vlăhuță.
 funebră: *La moartea lui Aron Pumnul*, de M. Eminescu.
 oda elegiacă: *Ruinurile Târgoviștei*, de V. Cârlova; *Umbra lui Mircea la Cozia*, de Gr. Alexandrescu, *La Bucovina*, de Eminescu.
- c) *Cântecul* {
 popular: *Ce te legeni, codrule*, de M. Eminescu
 cult: *Dorința*, de M. Eminescu.
 rafinat: (Romanța) *Romanța cheii*, de Ion Minulescu.

2. *Satira*: a) satira propriu zisă; b) scrisoarea (epistolă);

c) epigrama.

- a) *Satira* {
 vehementă: *Delendum, Liniște*, de Al. Vlăhuță, *Scrisoarea a III-a* partea a II-a, de M. Eminescu.
 ironică: *Criticilor mei*, de M. Eminescu.
 amabilă: *Cometei*, de Gr. Alexandrescu.
- b) *Scrisoarea* {
 dialogică: *Epistole*, de Horațiu; *Epistole...* de Gr. Alexandrescu.
 didactică: *L'art poétique de Boileau; Satira du hului meu*, de Gr. Alexandrescu.
 filosofică-socială: *Scrisoarea I p. I; Scrisoarea IV*, de M. Eminescu.
- c) *Epigrama* {
 intimă: *Epigramele lui Cincinat Pavelescu*.
 didactică: " " Radu Rosetti.
 filosofică: " " A. C. Cuza.

3. *Contemplația*: a) descriptivă [pastelul]; b) narativă. c) reflexivă.

- Descriptivă*,
 a) *Pastelul* {
 static: *Malul Siretului*, de V. Alecsandri.
 dinamic: *Primăvara*, de P. Cerna.
 metaforic: *Măcăleandru*, de O. Cazimir.
 filosofic: *Vara* de G. Coșbuc.
 idilic: *Nunta'n codru*, de G. Coșbuc.
- b) *Narativă* {
 idila . . . {
 pastorală: *Păstorița*, de G. Coșbuc
 agricolă: *Bucolice*, de Vergilius
 erotică: *Rea de plată*, de Coșbuc
 balada lirică: *Făt Frumos din Tei*, de Eminescu
 poema lirică: *Luceafărul*, de M. Eminescu.

	meditația	{	religioasă: <i>Rugăciunea unui Dac</i> , de M. Eminescu	}	
			filosofică: <i>Scrisoarea I</i> , de M. Eminescu		
			poetică: <i>Scrisoarea II</i> , de M. Eminescu		
c) Reflexivă	{	}	sonetul: <i>S'a stins vieața</i> , de M. Eminescu	}	Poezii fixe
			glosa: <i>Glossa</i> , de M. Eminescu		
			pantumul: <i>Pantumul</i> , de Cincinat Pavelescu		
			rondelul: <i>Rondeluri</i> , de Al. Macedonski		
			gazelul: <i>Gazel</i> , de Gh. Coșbuc.		

Genul epic. A. Popular. B. Cult.

A. Popular: a) colindul; b) plugușorul; c) orația; d) cântecul bătrânesc (balada) e) tradiția; f) basmul.

- a) Colindul { Colinde în colecția G. Dem. Teodorescu
Cântec de stea în colecția *Cântece de stea* (Fundăția Principele Carol).

b) Plugușorul: în colecția G. Dem. Teodorescu

- c) Orația { de peșit " " "
de nuntă " " "
„cumătrile în colecția G. Dem. Teodorescu

- d) Cântec bătrânesc { istoric: *Oprișanul*, în colecția Alecsandri
halducesc: *Toma Alimoș*, în col. Alecsandri
păstoresc: *Miorița* " " "
vânătoresc: *Iorgu Iorgovan*, „ " "
familiar: *Rada* " " "
solar: *Soarele și luna* " " "

- e) Tradiția: { istorică: *O seamă de cuvinte*, de I. Neculce
mitologică: Ț. Pamfile, *Mitologie românească*.
legendară: S. Fl. Marțian: *Legende . . .*

- f) Basmul { istorioare: *O șezătoare la țară*, de A. Pann.
povestiri: M. Lungianu: *Povestiri*.
povești: P. Ispirescu: *Basmele Românilor*.

B. Cult. Specii: 1. Legenda. 2. Balada. 3. Basmul. 4. Poema eroică. 5. Epopeea. 6. Schița. 7. Nuvela. 8. Romanul.

1. *Legenda* {
 istorică : *Daniil Sihastru, Mama lui Ștefan cel Mare*, de D. Bolintineanu.
 mitologică : *Legende*, de V. Alecsandri.
 fantastică : *Strigoii*, de M. Eminescu.
2. *Balada* {
 istorică : *Pașa Hassan, Ștefăniță Vodă, Carol al IX-lea*, de G. Coșbuc.
 halducească : *Pui de găi*, de T. Arghezi.
 păstorească : *Miorița*, în varianta Alecsandri.
 socială : *Nunta Zamfirii, Moartea lui Fulger de Coșbuc*.
 mitologică : *Prier și Fata Iernii*, de Alecsandri
 exotică : *El Zorab*, de G. Coșbuc.
 umoristică : *Cetatea Neamțului, Lordul John*, de G. Coșbuc; *Al mai tare om din lumle*, de Victor Vlad Delamarina.
3. *Basmul* {
 versificat : *Călin*, de M. Eminescu; *Marioara Florioara, Inșiră-te mărgărite*, de V. Alecsandri
 în proză : *Făt frumos din lacrimă*, de M. Eminescu
4. *Poema eroică* : *Dan căpitan de plai, Dumbrava Roșie*, de V. Alecsandri; *Aprodul purice*, de C. Negruzzi; *Scrisoarea III (Lupta dela Rovine)*, de M. Eminescu.
5. *Epopoea* {
 populară : *Iliada, Odiseea*.
 cultă : *Eneida*, de Vergilius; *Divina Comedia*, de Dante. *Mihaiada*, de Ellade; *Traianida*, de Bolintineanu.
 erol-comică : *Țiganiada*, de Budal-Deleanu.
6. *Schița* {
 patetică : *Luminița, Fefelega*, de I. Agârbiceanu; *Puiul*, de Brătescu-Volnești.
 umoristică : *Metamorfoză*, de I. Al. Brătescu-Volnești.
 psiho'ogică : *Invingătorul lui Napoleon*, de D. Patrașcanu.
7. *Nuvela* {
 istorică : *Alexandru Lăpușneanu*, de C. Negruzzi; *Doamna Chiajna; Mihnea cel Rău*, de Al. Odobescu.
 realistă : *Niculăiță Minciună*, de I. Al. Brătescu-Volnești.
 romantică : *Cezara*, de M. Eminescu.
 psihologică : *O flăclie de Paști*, de I. L. Caragiale
 de caracter : *Hagi Tudose*, de B. Delavrancea.

7, *Nuvela* { filosofică : *Sărmanul Dionis*, de M. Eminescu.
umoristică : *Călătorului îi șade bine cu drumul*, de Brătescu—Volnești.
patetică : *In lume*, de I. Popovici—Bănățeanu.
socială : *Popa Tanda*, de I. Slavici.

8, *Romanul* { istoric : *Zodia Cancerului, Șomii*, de M. Sadoveanu.
psihologic : *Pădurea Spânzurașilor*, de L. Rebreanu.
filosofic : *Adam și Eva* " " "
social : *Ion, Răscoala* " " "
religios : *Monahul Damian*, de V. Demetrius.
erotic : *Dan*, de Al. Vlăhuță.

Genul dramatic. A. Poporan. B. Cult.

A. *Poporan* : a). *Priveghitul*. b). *Banta (Capra)*. c). *Viclelmul*. d). *Jocul păpușilor*.

B. *Cult* : a). *Tragedia*. b). *Drama*. c). *Comedia*. d). *Piesa*.

a) *Tragedia* { clasică : *Antigona*, de Sofocles.
neoclasică : *Andromaca*, de Racine.
shakespereană : *Hamlet*, de Shakespeare.

b) *Drama* { romantică : *Despot Vodă*, de V. Alecsandri.
realistă : *Năpasta*, de I. L. Caragiale.
tragî-comedia : *Patima Roșie*, de M. Sorbul.

c) *Comedia* { de moravuri : *O Scrisoare pierdută*, de Caragiale.
de intrigă : *D'ale Carnavalului* " "
de caracter : *Hagi Tudose*, de B. Delavrancea.

d) *Piesa* { monologul : *Barbu Lăutaru*, de V. Alecsandri.
dialogul : *Două Surde*, de Fl. Cristescu.
sceneta : *La Turnu Măgurele*, de V. Alecsandri.
vodevilul : *Millo Director* " "
opereta : *Nunta Țărănească* " "

Genul didactic. A. Poporan. B. Cult.

A. *Poporan* : a). *Proverbe*. b). *Maxime*. c). *Zicători*. d). *Snoave*. e). *Ghicitori*.

B. *Cult* : a). *Fabula*. b). *Anecdota*. c). *Poema didactică*.

a) *Fabula* { din viața animalelor : *Boul și Vițelul*, de Gr. Alexandrescu.
din viața plantelor : *Măcieșul și Florile*, de Ellade Rădulescu.
din lumea lucrurilor : *Gheata și Șoșonul*, de G. Ranetti.
din viața oamenilor : *Stăpânul și Sluga*, de Esop (Apologul).

- b) *Anecdota* } în versuri : *Anecdote*, de T. Speranța.
 în proză : *Moș Ion Roată*, de I. Creangă.
- c) *Poema* } *egloge*, de Vergilius.
didactică } *bucolice*, de „ ; *Anul cel mănos*, de V. Aaron.
georgice, „ „

Subgenul oratoric. A. Discursul.

- demonstrativ : *Rostul scriitorilor*, de O. Goğa.
 deliberativ : *Unirea tuturor Românilor*, de Iuliu
 Maniu.
 judiciar : *Pentru Caragiale*, de B. Delavrancea.
 solemn : *Alegerea lui Cuza-Vodă*, de M. Coğăl-
 niceanu.
- A) *Discursul* } diplomatic : *La Congresul din Berlin*, de M. Co-
 gălniceanu.
 predica : *Didahii*, de Antim Ivireanu.
 panegiric : *Panegiricul lui Ștefan cel Mare*, de
 Vartolomei Măzăreanu.
 pastorală : *Pastorală Patriarhului Miron al Ro-
 mâniei*, la Paști.

Subgenul istoric.

- a) Biografia : *A. T. Laurian*, de I. Blănu ; *Grigorescu*, de
 Al. Vlăhuță.
 b) Autobiografia : *Autobiografie*, de M. Coğălniceanu.
 c) Memoriile ; *Memoriile Regelui Carol I al României*.
 d) Amintirea : *In Nirvana*, de I. L. Caragiale.
 e) Jurnalul ; *Note*, de Al. Vlăhuță.

Din cele trei capitole mari ; istoria limbii, istoria literatu-
 rii și estetica literară după genuri, se pot scoate un șir de su-
 biecte, asupra cărora fiecare poate medita din timp. Astfel, din
 istoria limbii române ;

1. Teritoriul de formare al limbii române și formarea limbii
 (răspândire, legi și fenomene fonetice, sau gramaticale).
- b) Dialectele și graiurile limbii române (formare, particu-
 larități caracteristice, particularități comune).
- c) Influențe străine în limbă și influențele reciproce.
- d) Latinitatea limbii române (dovezi istorice, geografice,
 religioase, psihice, lingvistice).

Chestionar : Ce popoare locuiau în N. și S. Dunării, în-
 nalte de vremea Romanilor ? ¹⁾ Ce știm despre Geți ? Când a

1) V. Țăranu : *Lecțiuni de ist. lit.*, I, Piatra N. 1936.

Început cucerirea romană și procesul de romanizare? Cum s'a făcut romanizarea? Care sunt legile și fenomenele fonetice? Cum s'a format limba română? Ce moștenește limba română din gramatica limbii latine populare (gram. istorică)? Ce păstrează lexicul românesc din vocabularul latin? Care-l elementul autohton? Ce influențe străine avem în limbă? Când s'a încheiat l. română? În ce constă unitatea organică a dialectelor l. române? Ce este un dialect, dar un grai? Ce știm despre vleața Aromânilor? Ce știm despre vleața și limba Maramureșenilor? Ce este rotacismul? Teoria roesleriană. Dați exemple de afereză, proteză, apocopă, sincopă, metateză, sinereză, epiteză, epenteză, analogie, africatizare¹⁾. Să se construiască harta Daciei preromane și romane. Să se completeze schema de mai jos a fonetismului românesc:

- a + m > âm = campus > câmp
- a + n > ân = panem > pâine
- b intervocalic > v = habere > avere
- c + l, e > ț = facia > față
- c + l > chl = clamare > chlamare
- c + s > ps = cocsa > coapsă
- c + t > pt = lucta > luptă
- d + i, e > z = dies > zi, deus > zeu (dz : africatizare).
- g + l > ghi = glanda > ghindă
- h inițial cade = habere > avere (afereză).
- l intervocalic > r = mola > moară
- n " > r = bine > bine, bire (la Istro-Români, Moși).
- o > oa (diftongare): mola > moară (când?).
- r final cade = frater > frate (apocopa).
- v > b = veteranus > bătrân.

De unde derivă cuvintele: mână, cântă, ghiață, chele, lapte, zână, soare, Dumnezeu?

Ce au devenit în l. rom. cuvintele latine: rogationem, trunculus, paludem, factura, basilica, oculus, glemus, hospitium, urceolus?

Din istoria literaturii române se pot scoate, la fel, anumite chestionare și subiecte.

Epoca veche:

Care este istoricul alfabetului? Cum s'a născut literatura scrisă la Români? Cele mai vechi manuscrise (msse) slavone?

1) Cel puțin un exemplu din toate, pentru fiecare categorie de examene

Cele mai vechi manuscrise românești? Care-s particularitățile lingvistice ale primelor texte rom? Cunoaștem o mărturie foarte veche de limbă străromână (torna, torna, fratre)?¹⁾ Istoricul tiparului? Cele mai vechi cărți tipărite în slavonește la noi? Cele dintâi tipărituri în românește? Care este valoarea lui Coresi? Cine sunt continuatorii lui Coresi? Cum se înfățișează limba română în cele mai vechi acte? Comparațiile între Coresi și Varlaam. Biblia în literatura română. Caracterizarea epocii culturale a lui Matei Basarab și Vasile Lupu. Cine a fost Petru Movilă? Inceputul versificației în românește. Inceputul oratoriei la Români. Epoca lui Constantin Brâncoveanu. Unde s'au scris pomelnice și anale? Care-s cronicarii de limbă slavonă? Care-i cuprinsul cronicelor lui Ureche, Costin și Neculce? Care sunt izvoarele cronicelor moldovenești? Care-i concepția istorică a cronicarilor? Ce însemnătate literară au cronicile? Care-s cronicarii din Muntenia? Ce știm din viața lui D. Cantemir? Cum se împarte opera lui D. Cantemir? Ce știm despre Neculai Milescu? Care este literatura [juridică [Pravilele]. Școale și dascăli din vechime. ²⁾.

Pentru această epocă veche se pot fixa și subiecte generale pentru studiu :

1. Nașterea literaturii scrise în limba română și impunerea definitivă a limbii literare ³⁾.
2. Reacțiunea și lupta împotriva slavonismului până la triumful limbii române.
3. Curentele religioase și urmările lor.
4. Primele idei de unire la scriitorii noștri.
5. Comparațiile între vechea literatură religioasă și istorică.
6. Inceputul oratoriei la Români.
7. Comparațiile între cronicarii din Moldova și Muntenia.
8. Cronicile ca izvoare de inspirație pentru poeți și prozatori.
9. Cărturarii români în slujba culturii altor neamuri.

Literatura populară.

Cum se împarte lit. populară? Cum a luat naștere lit. populară? Cine a colecționat lit. populară? Cum se face o colecție de folklor? Ce valoare au cărțile poporane?

1) V. Țăranu, Pagini culturale, Piatra-N. 1938.

2) " " " " " "

3) Cf. Nedioglu, Manualul cl. VIII, 1937, pp. 145—216.

- Subiecte :** 1. Valoarea documentară și estetică a literaturii populare.
 2. Sufletul Românului oglindit în poezia populară.
 3. Doina.
 4. Literatura populară ca izvor de cultură autohtonă (pentru toate materiile de învățământ),

Epoca modernă. Chestionar și subiecte :

I, Ce este Școala Ardeleană ? (Care-s reprezentanții acestei școli ? Care sunt scrierile principale ale corifeilor Școlii ardelenice ? Care sunt ideile Școlii ardelenice (istorice, filologice, teologice, didactice, literare). Ce este curentul latinist ? Care sunt reprezentanții acestui curent pentru fiecare provincie românească ? Ce știm despre curentul latinist la Aromâni ? Inceputul școlii naționale. Care sunt exagerările latinistilor ? Care sunt meritele latinistilor ? Țiganiada. Inspirația clasică în literatura noastră. Curentul grecesc. Inceputul influenței franceze, italiene și germane. Poezia Văcăreștilor. Care-s poezii romantice ? Care-s poeziile lui Cârlova. Ideile și sentimentele din poeziile lui Cârlova și Al. Hrisoverghi. Ce știm din viața lui Gh. Asachi ? Care-i activitatea lui Asachi ? Cum se împarte opera lui Asachi ? Dar a lui Eliade Rădulescu ? Cum este supranumit Eliade ? Comparație între Asachi și Eliade Rădulescu.

Ce știm din viața lui Gr. Alexandrescu ? Cum se împarte opera sa ? Dar a lui N. Bălcescu, M. Kogălniceanu ? Comparație între N. Bălcescu și M. Kogălniceanu, Concepția lor istorică ? Ce știm despre C. Negruzzi ? Opera sa ? Inceputul nuvelei în lit. română. Opera lui Al. Russo ? Cum este supranumit Al. Russo ? Cum este supranumit Andrei Mureșanu ? Opera lui D. Bolintineanu. Ce știm despre N. Filimon ? Inceputul romanului în lit. română, Ce știm despre viața și opera lui Anton Pann ? Biografia lui V. Alecsandri. Activitatea lui V. Alecsandri. Cum se împarte opera lui Alecsandri ? Drumurile lui V. Alecsandri. Inspirația poporană în opera lui Alecsandri. Poezia patriotică a lui Alecsandri. Pastelurile lui Alecsandri. Teatrul lui Alecsandri. Moravurile sociale oglindite în comedile lui Alecsandri. Trecutul în poezia lui Alecsandri. Limba și stilul în scrierile lui Alecsandri. Din viața lui I. Ghica. Viața socială în scrierile lui Ghica. Scrierile lui Ghica în comparație cu ale lui C. Negruzzi. Ideile pedagogice ale lui I. Ghica.

Din cele notate până aici, la epoca modernă, s'ar putea scoate subiecte generale :

1. Școala Ardeleană și urmările acestei mișcări culturale.
2. Istoricul Școalei ardelenice în comparație cu cronicarii.
3. Reacțiunea și lupta în contra străinismului până la triumful limbii române în școala națională.
4. Cele mai vechi instituții de cultură la Români.
5. Scriitorii redeșteptării naționale.
6. Scriitorii generației dela 1848 și ideile lor de unire.
7. Curentul popular.
8. Influența apuseană în spiritul românesc și în literatura română.
9. Inceputul poeziei lirice culte.
10. Istoricul revistelor românești și programul lor.
11. Teatrul la Români.
12. Fabula în literatura română ¹⁾.
13. Proza artistică până la Al. I. Odobescu ²⁾.

II. Din viața lui Al. Odobescu. Cum se împarte opera lui Odobescu? Pseudoklineghetikos, carte fundamentală a oricărui cărturar român. Natura românească în scrierile lui Odobescu. Ideile lui Odobescu pentru îndrumarea tineretului. Ideile lui Odobescu asupra limbii. Stilul în opera lui Odobescu. Din viața lui B. P. Hasdeu. Cum se împarte opera lui Hasdeu? Ideile filologice ale lui Hasdeu, Concepția istorică a lui Hasdeu. Critica la Români. Doctrina estetică a lui Titu Maiorescu. Biografia lui M. Eminescu ³⁾

Cum se împarte opera lui Eminescu? Poezia patriotică a lui Eminescu. Trecutul în poezia lui Eminescu. Natura în poezia lui Eminescu. Poezia erotică a lui Eminescu. Concepții filosofice poetizate de Eminescu. Ideile lui Eminescu despre om și univers. Inspirația poporană în opera lui Eminescu. Crearea limbii artistice. Poezia durerii umane la Eminescu. Nuvela filosofică a lui Eminescu. Eminescu și Grigore Alexandrescu. Cugotarea politică a lui Eminescu. Armonia în poezia lui Eminescu. Viața și opera lui Ion Creangă. Concepția de viață românească în opera lui Creangă. Copilul în Amintirile lui Creangă. Valoarea psihologică și filosofică a basmelor lui Creangă. Creangă și „Metoda Nouă” ⁴⁾. Limba lui Creangă. Opera lui Caragiale. Moravurile sociale oglindite în comedile lui Caragiale. Formulele comice din comedile lui Caragiale. Comicul lui Caragiale.

1) G. Cardaș: Fabula în lit. română.

2) G. Nedioglu. Manual cl. VIII, 1937 pag. 308-334.

3) G. Călinescu: Viața lui Eminescu.

4) V. Țăranu: Pagini culturale, Piatra-N. 1938.

Comediile lui Caragiale în comparație cu ale lui Alecsandri. Copilul în schițele lui Caragiale. Caracterele în scrierile lui Caragiale. Drama lui Caragiale. Vieța lui Al. Vlăhuță. Cum se împarte opera lui Vlahuță? Iubirea în poezia lui Vlahuță? Comparație între poezia lui Vlahuță și a lui Eminescu. Concepția de viață în opera lui Vlahuță. Valoarea morală a scrierilor lui Vlahuță. Cum se împarte opera lui Dulfu Zamfirescu. ? ¹⁾. Dragostea de pământ și dragostea de țară în romanele lui D. Zamfirescu. Clasicismul poeziei lui D. Zamfirescu.

Cum se împarte opera lui B. Delavrancea ? ²⁾. Anotimpurile românești în scrierile lui Delavrancea. Portrete și caractere în scrierile lui Delavrancea. Drama istorică a lui Delavrancea. Biografia lui G. Coșbuc. Pastelurile lui Coșbuc. Reînvierea trecutului în poezia lui Coșbuc. Poezia patriotică a lui Coșbuc. Fondul social în poezia lui Coșbuc. Crezul filosofic al țărănilor noastre în poezia lui Coșbuc. Țăranii și natura în opera lui Coșbuc. Forma poeziilor lui Coșbuc. Din vieța lui Slavici. Nuvelele lui Slavici. Nuvela rustică a lui Slavici. Caractere țărănești în opera lui Slavici. Preotul și învățătorul în opera lui Slavici. Vieța intimă în poezia lui St. O. Iosif. Vieța patriarhală în poezia lui Iosif. Sentimentele: erotic, patriotic și idelle filosofice în poezia lui Panait Cerna. Din lumea celor care nu cuvântă, de Emil Gârleanu. Omul și natura în opera lui Calistrat Hogaș.

Din chestionarele și temele de mai sus se pot scoate câteva subiecte generale :

1. Moravurile sociale oglindite în comedie.
2. Reacțiunea tradiționalistă și lupta în contra exagerărilor diferitelor curente ? ³⁾.
3. Junimea și vechiul curent național.
4. Scriitorii romantici și romantismul în lit. română.
5. Scriitorii clasici și clasicismul în lit. română.
6. Scriitorii realiști și realismul " " "
7. Scriitorii naturaliști și naturalismul în lit. română.
8. Războiul de neatârnare ca izvor de inspirație pentru scriitorii noștri.

Epoca contemporană.

Poezia. Vieța lui O. Goga. Poezia patriotică a lui O. Goga.

1) Lucian Predescu: Dulfu Zamfirescu, ed. Cugetarea.

2) " " Barbu Delavrancea " "

3) G. Nedioglu. Manual VIII, 1937 p. 241-276.

Figurile tipice ale satelor în poezia lui Goga; Poezia familială, sătească, provincială și socială a lui Goga¹⁾. Mistica națională și revoluționară în poezia lui Goga.

Care sunt poezii simboliste? Ce poezie cunoaștem din D. Anghel? Cum este supranumit D. Anghel? Ce poezii cunoaștem din I. Minulescu? Cum este fondul muzical în poezia lui Minulescu? Care este forma poeziilor lui Minulescu? V. G. Bacovia și poezia oboselii morale. Nichifor Crainic și poezia tradiționalistă creatoare. Locurile natale în poezia lui N. Crainic. Ortodoxismul creștin în opera lui N. Crainic. Expresionismul literar și Lucian Blaga. Mistica religioasă în poezia lui Blaga. Umorul în poezia lui G. Topârceanu. Natura românească în poezia lui I. Pillat. Tragicul național în poezia lui G. Gregorian. Fabula lui V. Militaru. Clocotul libertății în poezia lui Aron Cotruș; etc.

Proza. Umorul în scrierile lui D. D. Patrașcanu. Principiul binelui și al răului în opera lui Gala Galaction. Drama istorică a lui Mihail Sorbul. Stilul în opera lui Gib. Mihăescu. Vieța patriarhală în scrierile lui Lascarov-Moldoveanu. Sbulcunul colectivității anonime în opera lui Panait Istrati.

Conflicte și procese sufletești în romanele lui G. M. Vlădescu. Umorul și tragicul rustic în romanele lui Victor I. Popa. Problema inadaptabilității în opera lui Al. I. Brătescu-Voinești²⁾. Autohtonismul în opera lui M. Sadoveanu. Evocarea trecutului în romanele lui M. Sadoveanu. Sentimentul misterului și al morții în opera lui Sadoveanu. Glasul pământului și glasul iubirii în romanul *Ion* de L. Rebreanu. Ideea ispășirii din *Pădurea Spânzuraților*, de L. Rebreanu. Fatalitatea psihologică a instinctelor criminale din *Ciuleandra*. Drama societății românești din *Răscoala*³⁾. (V. Țăranu Pagini culturale, 1938). Drama politică românești din *Gorila*, toate de L. Rebreanu. Aspectul istoric, social, politic, economic și moral în romanele lui Cezar Petrescu. Psihologia copilăriei, adolescenței și a tinereții în *La Medeleni*, de I. Teodoreanu. Mediul familiar și social în *Fundacul Varlaamului*, de I. Teodoreanu. Fondul social în romanele lui C. Stere.

Din literatura epocii contemporane se pot desprinde subiecte, care să lege în chip armonic teme generale cu epocile vechi.

1) V. Țăranu : Pagini culturale. Piatra-N. 1938.

2) G. Ibrăileanu : I. Al. Brătescu-Voinești.

3) V. Țăranu : Pagini culturale, Piatra-N. 1938.

1. Influența literaturii populare asupra celei culte.
2. Oratoria la Români.
3. Pastelul în literatura română.
4. Comedia în " "
5. Drama istorică " "
6. Drama modernă " "
7. Nuvela " "
8. Romanul " "
9. Epigrama " "
10. Descrieri de călătorie.
11. Poezia patriotică în literatura română.
12. " filosofică " " "
13. Sentimentul trecutului " "
14. Figuri de domni și de boieri zugrăvite în lit. română.
15. Idelle pedagogice ale scriitorilor noștri.
16. Spiritul critic în literatura și cultura românească ¹⁾.
17. Evoluția limbii noastre poetice ²⁾,
18. Invățătorul și preotul zugrăviți în literatură.
19. Literatura amintirilor.
20. Copilul în literatura română ³⁾.
21. Secolul al XVI-lea, ca izvor de inspirație pentru scriitori.
22. Aportul literar al provinciilor românești ⁴⁾.
23. Unitatea culturală a neamului românesc.
24. Traducătorii marilor opere universale.
25. Proza artistică începând de la Odobescu ⁵⁾.
26. Natura operelor religioase ⁶⁾.
27. Aspecte ale poeziei lirice ⁷⁾.
28. Sămănătorismul.
29. Curentele literare moderniste (simbolismul, impresionismul, expresionismul, dadaismul, etc. ⁸⁾.
30. Poezii profesii al neamului,
31. Umorul în literatura română.
32. Literatura războiului.

1) G. Ibrăileanu : Spiritul critic în cultura românească.

2) Cf. Nedioglu, Manual VIII, pp. 270-308.

3) Stanciu Stoian : Copilul în literatură.

4) V. Țăranu : Vieța culturală a Românilor din Transilvania, Piatra Neamț, 1936.

5) Cf. Nedioglu : Manual VIII. pp. 334-365.

6) V. Țăranu : Pagini culturale, Piatra-N. 1938.

7) " " " " " "

8) " " " " " "

33. Limba și literatura ca valoare formativă a românului ¹⁾.
34. Natura românească oglindită în scrierile lui Eminescu și Creangă.
35. Războiul de întregire, izvor de inspirație p. scriitori.
36. Scrieri cu caracter educativ pentru diferite vârste.
37. Aspecte ale satului românesc desprinse din scrieri.
38. Pături sociale zugrăvite în scrierile cele mai caracteristice.
39. Inșușiri ale sufletului românesc, așa cum ni le înfățișează literatura.
40. Scriitorul favorit.
41. Marii noștri scriitori, în comparație cu scriitorii mari ai lumii.
42. Tradiționalismul nostru literar, în luptă cu exagerările moderniste.
43. Femela în literatură.
44. Savanții români (D. Cantemir, B. P. Hașdeu, N. Iorga, V. Pârvan, P. P. Negulescu, D. Gusti etc.)
45. Literatura regească ²⁾.

Orice alte subiecte nu pot constitui decât teme analoge, care urmează să fie gândite cronologic și expuse cu căldura sufletească a oricărui candidat.

Gramatică. Ortografie. Caligrafie.

Dacă ținem seama că eșecul la examenele în scris se datorește, în mare parte, lipsurilor gramaticale, ortografice și scrierilor urite, se pune și întrebarea asupra cauzelor care provoacă lipsurile acestea :

a) În școala primară nu se exercită controlul sistematic al corectitudinii scrisului și cititului.

b) Nu se urmărește cu interes imediat gramatica și ortografia în clasele următoare.

c) Nu este colaborare între profesori pentru apărarea limbii materne.

S'au observat, astfel, elevi din ultima clasă secundară cu o detestabilă ortografie și fără cunoștințe elementare de gramatică. Nu e de mirare să vezi elevi cu nota 10 la franceză și cu nota 4 la română. Așadar, cauzele de mai sus trebuiesc înlăturate, iar gramatica și ortografia să se urmărească în tot timpul vieții școlare,—de către toți profesorii.

1) V. Țăranu : Pagini culturale, Piatra-N. 1938.

2) " " " " " "

Pentru asimilarea ori cunoașterea unui atât de bogat material literar, se impune orânduirea lui sistematică în manualele din școală, începând din clasa I-a, potrivit cu vârsta elevilor; iar cărți ajutătoare se vor găsi în bibliotecile de clasă, nu câte un exemplar pentru a umplea registrul inventar cu multe numere, ci cât mai multe exemplare din câteva cărți reprezentative.

Toate cărțile din bibliotecile școlare trebuie să fie bibliografiate pe autori, materii și teme de specialitate, pentru înlesnirea studiului. Când elevii nu și-ar mai pierde vremea cu cărți obscure, senzaționale ori nepotrivite cu posibilitatea lor de înțelegere, s'ar câștiga timpul cel mai prețios pentru literatura bună și necesară. Elevii înclinați spre literatură care urmează Literile, vor cunoaște operele caracteristice, indicate mai sus la punctele E. B. C. D. G., înainte de intrarea lor în universitate, iar pentru toate categoriile, se va pregăti atmosfera literară plăcută, care să deștepte gustul de citit, prin șezători, recitări de poezii sau de fragmente importante, procese literare, ședințe critice etc. Un carnet personal va trebui flecărula ca să-și însemne cartea, autorul, pasagiile plăcute și lectura ce urmează să și-o procure.

Cu aceste schematiche indicațiuni, scoatem în evidență și valoarea examenelor. La obiectul limbii române, cu deosebire, datorita noastră se îmbină și cu plăcerea de a cultiva mintea—ca pe o aleasă grădină—și de a îmbogăți sufletul—ca o neprețuită comoară—cu ideal cărțurărești și frumuseți artistice. O pregătire serioasă nu asigură însă numai valoarea individuală a culva, ci înalță nivelul de cultură al neamului și pentru aceasta nu putem cruța niciun sacrificiu de muncă intelectuală.

Victor Țăranu

Necesitatea educației materne

Urmărind statisticele Ministerului Sănătății, constatăm cu durere un procent foarte ridicat de mortalitate a copiilor. S'a constatat că cel mai mulți mor până la vârsta de un an. Această stare se datorește lipsel de grijă a părinților pentru viitorul copiilor lor. Pe lângă vicile de care se fac adesea vinovați părinții înainte și după căsătorie, ei nu se mai străduiesc să-și aprobe cunoștințele necesare în materie de igienă și alimentație a copilului. Ne mor copiii, fiindcă lipsește spiritul de prevedere. Tânăra fată, înainte de căsătorie, ar trebui să aibă mai multe preocupări familiale, conjugale; și mai puține pentru sport sau toalete, create după ultima modă. O mamă sănătoasă la trup și la minte, asigură copilului venirea pe lume fără deficiente mintale.

Fetele ar trebui să primească sfaturi, desprinse din experiența zilnică, și să asiste la lecțiuni demonstrative. E necesar să se deștepte sentimentul responsabilității materne, și să aibă grijă de a-și însuși deprinderi solide pentru viața de familie. Educația mamei apare cu mult mai necesară decât a copilului însuși. Ce folos prezintă pentru o mamă, a cărei conștiință maternă lipsește, sfatul bun sau exemplul elocvent al învățătoarei? Este zădărnice încercarea de a-i schimba felul ei de a fi, dacă nu s'a acționat la timp. Trebuie să punem, așadar, un mai mare interes pe educația mamelor. „Pe genunchii femeii se leagă omenirea”, a spus un mare învățat, iar un altul: „O mamă bună valorează mai mult decât o sută de profesori”. Viitorul societății noastre este legat de felul cum femeia este educată. Ea trebuie să aibă simțul demnității personale, o conștiință morală solidă care să-i dirijeze zilnic toate acțiunile. Se cunoaște importanța eredității în viața unui individ. Multe încercări educative, de modelare a sufletului copilului, rămân fără rezultat. Dealtfel, sculptorul cel mai abil nu poate realiza opere de valoare din ori ce platră. Și trebuie materialul cel mai convenabil, care să-l ușureze înfăptuirea.

În opera de formare a copilului, părinții sunt artiștii cel mai însemnați. În fiecare clipă sunt datorți să vegheze asupra faptelor lor. Prin ereditate se crează anumite predispoziții, iar în mediul familial se câștigă deprinderile, necesare în viață. Dacă nu totdeauna părinții sunt vinovați de ereditatea copiilor lor, ei sunt totuși obligați să-i îndrepte, să-i cultive și să-i perfecționeze. La opera mamei de formare a copilului, trebuie să colaboreze și soțul. El cimentează—ceea ce construște mama. Pentru a obține o astfel de colaborare, mama trebuie să lucreze cu tact, pricepere, bunătate și să creeze armonia familială necesară.

Virginia Laliu

Paștele Țiganilor

(Urmare)

Da las'că nici unde-ai fost, nu-l așa rău de trăit, numai v'o dol gologănași să ai, ca să nu stai cu gura rece, ori să te uiți cu jale la cel ce beu și mănâncă, c'apoi îți cade cam greu, vorba ceea: „cine are bea și mănâncă, cine nu, se uită”. Nu-l vorbă, că nici acolo nu prea ai ce cumpăra de ale gurii, că satu-l cam sărăcăcios și cel din partea locului o duc din greu. Oleacă de sămănătură mai fac și ei pe ici pe colea; dar mai mult cel de pe lunca Bistriței știu rândul la pâine. Și când îl anul bun, samănă la vola întâmplării mai mult grâu, orz și ovăs, că le trebuie paele pentru așternut la vite, iar na când crapă lemnele și trosnește casa de ger. Cel de pe deal mai ară cele corhăni, unde pun câte-un petec de păpușol, cartofi și câte-o leacă de viță de vie; dar nu de cea mai acătărea cum se pune pe din jos de Bacău până'la târgul Tecuciului, ci la niște răuruscă, sămânță de pe la Oradea-Mare, suferitoare la orice vreme ră și la orice soi de pământ, ca și țiganul la ger. Mare hasnă nu prea au depe urma ei; că de copt îl trebuie două veri și o toamnă lungă; iar la cules te-apucă și Crăciunul și tot numai de umplut borș îl bună. Vinu-l acru de-ți sare căciula de pe cap; iar dacă te-a pus păcatul să bei v'o oală, două, pe inima goală, îți tulbură tăte borhăile'n tine și te-apucă niște strânsori prin pantece, mai rău ca la facere. Și dacă, Doamne ferește, te-a prinde și sughitul, stârnești toți câinii Blăgeștilor, când îl începe a strănuta pe două guri. Da mai bine să-ți el de-acasă cam tot ce-ți trebuie de ziua asta: o pâine, două; o bucată de mlei fript, un purceluș făcut la

treaba lui, oleacă de slănină ori mușchiuleț afumat, câteva cepe ori căpățîni de usturoi, ce-ți dă gustul la vremea asta, când tot omul îl sîtul de atîtea aluaturi și cozonac ș'ar mai învrăsta-o oleacă și cu de-altele.

De cauți anume, găsești și aici oleacă de băuturică mai bunășoară; da-l adusă de pe alurea; un rachiuș, o căldărușă, ori o săcărică îndulcită, ca să-ți pule la cale pînțele înaintea mîncării; că după aceea poți să torni în el ca'n tralsta popii, ce ți-a cădea, ori ca'n cofa țiganelui, ce s'a 'ntâmpla. Setea ți-o poți astîmpăra cu o stacană de bere „Zimca” dela Platra-Neamțului, spumoasă și gustoasă de tot să bei; ori c'un păhăruț de vin, pus dinainte la clubărul cu gheață — alb, de anul acesta, ori de anul trecut, negru și gros de să stea pe unghie. Fle cum o fi, numai să fle și să albă și nevasta teji bun, ca să nu se burzulufască vremea.

Pe lângă gospodărie, tăt țiganul are ș'o grădinuță c'un strat două de ceapă ori usturoi, care pînă'la ună alta, mai ține loc și de brînză cîte odată. O tufă de leuștean, tarhon, cimbru, pătrunjel, marar și tăt neamul burufenilor bune de pus în borș cu fasole, care făcut la treaba lui, uși și de mama peștelui. Câțiva din el, is drept gospodarul în toată firea; da alștea, nu-s țiganii ușernici ca cel mai mulți din el, — care pălesc pe acasă numai din Paști în Paști. Alștea mai ține pe lângă el ș'o vacă cu lapte, un porc la coteț, câteva găini ș'o haltă de câini. Ia, cu făina o duc mai greu, că au puțin pămînt și acela nu-l tocmai sol. Cel de luncă, pe unde Bistrița și-a făcut de cap acum v'o sută de ani, îl nisipos, pietros și la secetă cam arde tot ce sameni în el. Cel de corhană și curățitură de huceag, îl vede soarele numai cu un ochi.

Da Dumnezeu are grijă de toată lumea; că pentru cel mai necăjit oleacă, de cum se ia omătul și pînă'la Sf. Dumitru, stau bureții prin pădure, ca surcelele la tăletor. Și țigăncile n'au altă treabă de făcut, decît să-l care mereu cu trâlstele și să-l înșire pe ață la uscat, pentru când n'or putea deschide ușa de omăt. Cele care se scoală dedimineață, mai câștigă și câte-un gologan de gaz ori de sare; ba de multe ori, când îl anul mînos, duc cu smeură și mure toată gloaba casei, ba le mai rămîne și de o fuștă, ori o pereche de încălțări; că nemții dela fabrica din Buhuș, deabea așteaptă să le vadă cu cofa plină'n poartă. Fetșcanele mai răsărite au rămas să mai diritice pe acasă și să albă grijă și de danci să nu facă v'o pozna, ori să cadă în oala cu uncrop. Când nu prea au ce

face, își găsesc ele de lucru; ca'n toată sâmbăta nu le cade bătănaua din mână la bolt delegii casei cu roș aprins, ușile albastru deschis și ferestrele în verdea buratecului, cum îl treaba țigănească, ca să fie frumos și bătător la ochi. Poate unde-s el așa de afumați, fug de negru ca dracu de tămâie. Mai cu seamă partea femeiască, n'ar pune pe ele o fustă, bluză ori casincă neagră, să le picuri cu rășină. Vara o mai duc cum o mai duc, da larna, bat-o s'o bată, îl cam anevoie pentru cel rămași pe-acasă, că le trebuie cam multe și tare-l rău când între'n larnă cam goluț și n'ai nici de unele. Da de pierit, tot nu pier nici așa, că mai lucrează și ei ce pot pe la cel mai chlaburi. Mai bine de cel duși cu cântarea, că nădejdea lor, îl-i tot la gâtul scripcii și găsesc totul de-a gata pe unde ajung; iar după ce s'o luat omătul și l-o pălăt și pe el dorul de casă, la numărătoarea dancilor, mai totdeauna le țese cu unul mai mult, că nici țiganca n'o putut să stea degeaba, cât o fost bărbatul dus; vorba lor:

*„Bodaproste c'am ajuns,
De-am văzut bărbatul dus“.*

Altă treabă ar face, n'ar face, da de înmulțit ștlu că se înmulțesc mai dihal ca iepurii. Cum zice el: „Toate borțile le poți astupa, da a dragostei, cât lumea“. De murit, mai mor din tranșii; dar totdeauna creștinește și de moarte bună pe laița lor; cel bătrâni de bătrânețe și copiii, numai când dă v'o pânticările peste ei, mai cu seamă primăvara, când mănâncă curcudușuri pe inima goală și-i taie greața. Și atunci spovediți și împărtășiți, îi duce la groapă tot cu prapori și pomene ca pe-ai noștri; iar popa le citește evanghelia și dascălul „stâlpii“, pe gustul urmașilor și băierile pungii; că-s creștini și ei și-s botezați pe cele patru posturi și un an de cășlegi. După moarte, le poartă și lor de rânduială ca la flecare; cu praznic când îl scoate din casă, masă la nouă zile, îl poartă parastasele pân'la patruzeci când îl dă și pomul; iar de desgropat, la cinci, sau șapte ani, după cum l-o fost carnea de afumată și limba de neagră; dacă n'apucă a învia înainte de a muri, cum s'o întâmplat acu v'o patruzeci de ani, după spusa lui Ursel, Dumnezeu să-l ferte și să-l hodinească: „Era cam pela Sânta-Maria-Mare, când păpușorii dau în ținte și pologul sfârle de adunat. După cât le prubulua el, cam pe-atunci a fost; da drept anume n'aș putea și eu să spun, că doar nici Ursel n'avea cap de drac, ca să le poată ține minte pe toate.

(Va urma)

TH. URSU

ISTORICE — LITERARE

Un scriitor nemțean necunoscut:

TOADER I. ȘTEFAN

Când mă făcusem destul de măricel pentruca ograda și grădina să nu-mi mai ajungă, și când — din această pricină — mi-am împins hotarele împărăției până dincolo de ulița casei părintești, în drumul satului, am început să fac cunoștință cu alți „împărați” de seama mea, deopotrivă de imperialiști și deopotrivă de fericiți. Dela aceștia am aflat că nu departe de casa noastră, exista un fel de Dumnezeu al acestor fericiți suverani desculți și în durligi și că acel Dumnezeu se chema Toar' Apalaghiei.

— De unde ai pere ?

— Dela Toar' Apalaghiei !

— De unde ai nuclei ?

— Dela Toar' Apalaghiei !

sau ;

— Frate-mio o fost asară la Toar' Apaghiei !

— Și frate-mio !

— Frate-mio se duce în tătă sara !

— Lui frate-mio îi face ste di Crăciun !

— Lui frate-mio îi face buhatul !

În realitate, Toar' Apalaghiei, acest Dumnezeu al copiilor, se numea Toader I. Ștefan. Lumea îi spunea însă Toader Apalaghiei, după numele tatălui său vitreg.

Pe vremea copilăriei mele, avea chipul unui moșneguț blând și tăcut. Vorbea rar de tot și atunci atât de încet, încât trebuia să fii cu mare băgare de seamă, ca să înțelegi ce vrea să spună. Vorba lui par'că era o rugăciune.

Blând și sfios, așa a fost el toată viața și a avut mult de suferit din această cauză, căci mulți îi luau drept un prost.

Cât de variate și numeroase cunoștințe avea însă acest „prost” ! Acest țăran modest și umil, era un adevărat savant, un enciclopedist, dublat de o sensibilitate de mare artist.

A fost un autodidact. N'a urmat nici o școală ; nici ba-
rom școala primară, care era o raritate pe vremea copilăriei
lui. Singur a smuls tainele alfabetului, printr'o luptă crâncenă,
neajutat de nimeni, decât de marea lui pasiune pentru carte.
Scrierea a învățat-o pascând oile pe „nișaș”. Și pentrucă n'a-

vea nici creion, nici cerneală, cresta urechea unei oi și în sângele ce apărea, înmula vârful bine ascuțit al unei pene de găscă. Ce emoție sfântă încerca, când ceteștii în amintirile lui, capitolul „Cum am învățat carte”!

De îndată ce a putut să citească, a fost complet robii de cărți. Din această cauză a rupt orice legătură cu viața obișnuită a satului, scufundându-se tot mai mult în lumea vrăjtită a cărților. N'avea nici o legătură cu tinerii de seama lui. Nu mergea nici la horă, nici la clăci, nici la șezători; de aceea pentru toată lumea și mai ales pentru fete, nu era altceva decât „prostu lui Toar' Apalaghiei”.

Cu cât humor ne zugrăvește el însuși naiva lui nedumerire, când, la vârsta de 28 ani, voind să se însoare, la cunoștință de ceea ce gândeau fetele despre el!

„Eu învățasem numai carte, pe când flăcăii mai învățaseră și altceva! În timp ce eu eram mai învățat ca toți, fetele îmi ziceau că-s un prost! Bravo, frumoasă urătură!

Eu care descoperisem Indicționul lui August, chezarul Romei, singur, fără să mă fi îndreptat cineva, nu pot să mă înțeleg cu o fată, ca să vadă ce pot și ce știu.

Volam să mă însor, dar mă gândeam să trimit pe mama să vorbească cu fata și să-l spuie cam așa:

— „Băitanul meu știe carte cât și popa. Și acum s'ar însura și m'a trimis pe mine să te rog să mergi după el. Și să mergi, că-i om bun!!!”

Aceste amare constatări nu l'au făcut să arunce cărțile, ci dimpotrivă, l-au legat și mai mult de ele. Când avea un ban cumpăra o carte. În chipul acesta el, un umil țăran, și-a înjghebat o bibliotecă cum nu mulți „intelectuali” de astăzi au. Biblioteca era însă, ca și casa, a întregului sat și mai ales a copiilor pe care l-a iubit întotdeauna cu o dragoste statornică, chiar când aceștia se arătau nerecunoscători. Această dragoste de copii l-a făcut să deschidă o școală în casa lui, căci pe atunci, încă nu se auzea de școală prin Ghindăoani.

Deși n'avea habar de pedagogie, școala lui a dat rezultate admirabile, căci era călăuzită de acel mare pedagog, care nu dă greș niciodată: *dragostea de copii*.

Casa lui era însă o școală și pentru oamenii adulți. În fiecare seară de iarnă se găseau în casa lui cel puțin 10 oameni, care citeau, sau ascultau pe alții.

Avea tot felul de cărți, căci citea de toate și de toate seria. A scris: „Istoricul satului Ghindăoani”, „Istoricul bisericii din Ghindăoani”, „Statistica locuitorilor satului” etc.

S'a ocupat de astronomie și în special de calendaristică,

Intocmind un calendar pe 150 de ani. L-a pasionat agrimen-
tura, fiind un fel de inginer hotarnic al satului. Și astăzi, în
pricinile de hotar dintre locuitorii, ultimul cuvânt îl are „Car-
tea de proprietăți“ a lui Toader I. Ștefan.

A flaut — până în ultimile clipe — un jurnal în care și-a
trecut cele mai neînsemnate întâmplări zilnice.

Dar ceea ce are o valoare care să depășească granițele
satului, e povestea vieții sale — „Memoriul meu“ — cum o nu-
mește el.

După umila mea părere, aceste pagini pot sta alături cu
„Amintiri din copilărie“ de Creangă. Atâta doar, că limba nu-l
intotdeauna curat populară, ca la Creangă, ci-l presărată pe ici
pe colo cu vorbe alese, literare, fruct al îndelungatelor sale
lecturi.

Această scădere — dacă trebuie neapărat socotită ca atare —
este răscumpărată însă cu prisosință de calități ce nu se gă-
sesc la Creangă și în special de un realism sguđuitor — vred-
nic de Balzac — și care în unele bucăți ca : „Moartea babei
Ana“ și „Moșu Vasile Gavril Dosoftei“ atinge culmi nebănuite

Creangă — cu firea lui șăgalnică — ne-a prezentat copil-
ul și satul în mod unilateral, numai în lumină. Amintirile sale
sunt un șir de ghidușii copilărești, iar oamenii maturi — când
apar -- se mișcă și ei aproape după aceleași legi. Râs, veselie,
votă bună! Rar de tot câte o umbră fugară.

La Toader I. Ștefan nu e așa. La el lumina se împletește
cu umbra, veselia cu lacrimile, iar jocurile nevinovate de copil
și năsbătările, se împletesc cu frământări interioare de o pro-
funzime nebănuită.

Și astfel, din acest joc armonios de lumină și umbră, se
desprinde un copil și un sat real, nu unilateral, ca la Creangă.
O altă mare calitate a lui Toader I. Ștefan e sinceritatea. O
sinceritate crudă, ce merge până la depersonalizare. În adevăr,
când citești paginile din „Nunta mea“ găsești atâta autopersi-
llare, atâta ridiculizare a propriei persoane, încât nu-ți vine
să crezi că el însuși este eroul acelor întâmplări.

Mă opresc aici cu comentariile, deși-s incomplete. Citi-
torii acestei reviste vor avea însă ocazia să judece ei singuri,
când, până la găsierea unui editor de curaj, m'am hotărât să
public în paginile acestei reviste opera autobiografică a acestui
scriitor țăran.

Acest fapt îl consider ca un pios omagiu adus memoriei
acestui necunoscut, dar mare scriitor, cu ocazia împlinirii a
70 de ani dela moartea sa. Căci Toader I. Ștefan, născut la
14 Februarie 1852, trece în cele veșnice, în Noembrie, 1919.

M. David — Ghindăoani

Umila autobiografie a lui Toader I. Ștefan.

Originea mea bărbătească.

Se spune din bătrâni că în satul Ghindăoani a fost un om voinic—Ion Grosu—care a ucis un tătar, când acesta ducea ca rob un cârd de oameni și animale.

Tătarul era singur, dar bleșii oameni, călcați mereu de păgâni ca găina de uliu, mergeau cu supunere ca niște animale. Și dacă n'ar fi sărit Ion Grosu din dosul unei tufe, lovind pe tătar în cap cu țepoșul cu care clădea fân, uclgându-l pe loc, tot satul ar fi fost dus în roble. Acest om vestit se spune că era din neamul Dosoftlenilor; însă cine a fost anume acel Dosoftel, nimeni nu mi-a putut spune. Ci atâta știu că dinspre partea bărbătească, din acești Dosoftleni mă trag. Dar din acești Dosoftleni nu pot arăta alcea decât pe tatăl bunicului meu pe care îl chema Gavril Dosoftel, iar pe femeia lui o chema Ana și era din satul Bolștea. Pe străbunica aceasta Ana am apucat-o și eu, căci a murit tocmai în ziua de 20 Aprilie, 1859; și ții minte că era cam rea și chioară de un ochi.

Pe bunicul meu l-a chemat Ion Gavril Dosoftel, iar pe tatăl meu numai Gavril Ion Gavril, fără Dosoftel. Tatăl meu s'a născut cam prin 1829-30 și s'a căsătorit în 1851, luând de soție pe fata lui Ion Iacov, care se zice că era neam de ungur.

Nașterea mea.

M'am născut în casa bunicilor mei, în noaptea de 14 Februarie, 1852, pe un frig de crăpau pietrele. Ca moașă am avut pe văduva lui Ștefan a Savinii, o bătrână bună și gurallvă, căreia toți îi ziceau Ștefănoala. În momentul în care m'am născut, bunica mea ieșise afară după ceva; iar moașa, când a văzut că sunt bălat, a început să strige cât o ținea gura: „Aniță hăi! Aniță hăi, hai degrabă”.

Iar bunica mea, crezând că cine știe ce catastrofă s'a întâmplat, intră pe ușă ca o vijelie, strigând înspălmântată : „Ce ești lele Marie“ ? Iar moașa, în loc să-i spună cine știe ce veste tristă, cum crezuse blata bunică, strigă plină de bucurie :

— „Uite Aniță, îi băfet Aniță, îi băfet !“

Iar când i s'a mai potolit bucuria, a început să mă ursea-
rea zicând :

— Are să fie vornic, are să fie preut, are să fie cap de
mană“...

Și când mi-a căzut buricul, a scos un cui din părete, a băgat buricul în borta cuiului și a bătut apoi cuiul la loc peste buric, pentruca să am ținare de minte.

Vai, ce de preziceri, ce de urări pentru viața ce începam ! Dar adevărul nimeni nu mi l-a prezis. Un adevărat prezicator, așa ar fi grăit :

— „O, voi, moașă și bunică ! Nu vă bucurați pentru pruncul ce s'a născut acum, ci mai degrabă plângeți. Căci va iubi frumosul și va fi lipsit de el. Va avea inimă simțitoare și pentru toate suferințele oamenilor va suferi ; aceștia cu barbarie îi vor străpunge însă. Îi va plăcea liniștea și pacea, dar turburare și gâlceavă va domni în casa lui. Cu drag va pronunța cuvântul „tătuca“, dar tatăl său curând îl va lăsa, fără nici un sprijin pe lume.

Nu s'a născut asupra zilei să aștept fericirea unei zile luminoase, ci s'a născut asupra nopții și de-aceia ca o noapte întunecoasă și jalnică va fi viața lui !...

Aceasta ar fi fost prezicerea adevărată ; dar cum putea ea moașa sau bunica să-mi facă o astfel de prezicere, când ele nu-și mai aflau locul de bucurie, de parcă așa fi fost un hoț de aur și alta nu !

Bunica.

După ce m'a botezat părintele Aftanasă, naș fiindu-mi Ion Petru, am început viața adevărată, acolo unde văzusem lumina zilei, în casa bunicilor mei. Și cu toate că eram acolo numai o jigodie jigărită și încă fără ochi, eram de foarte mare preț nu atât malcii mele, al cărui prim născut eram, cât mai ales bunicii, care pe mine mă avea drept cel dintâi nepot. Sărmana bunică ! Unde așa putea eu găsi cuvintele cu care să pot povesti toată bunătatea și duloșia ei, așa cum am cunoscut-o eu întotdeauna, de când am început a cunoaște lumea ?

Căci ea m'a legănat cu cântece duloase, ea m'a scăldat și

m'a înfăşat în fiecare zi ca o adevărată mamă, cât timp am fost copil de ţaţă, la sânul mamei mele. Şi, după ce mama născu pe fratele meu Ion, am rămas numai al bunicii, ca adevărat fiu al ei, trăind mai departe în casa ei, cu toate că acum părinţii mei se mutaseră în casa ce şi-o făcuseră peste pârâu, în grădina moşului Gavril Dosoftei. Căci lumea era atunci numai bunica. Când ea era voloasă, îmi surâdeau toate şi mă simţeam într'al nouălea cer; iar dacă era supărată sau bolnavă, cădea cerul pe mine şi eram atât de mâhnit, că aş fi fost bucuros să mor.

Şi cum să nu-mi fie atât de dragă bunica, dacă era veselă ca un copil, curajoasă ca un haiduc şi religioasă ca o sfântă! Când vorbea, vocea ei se auzea de cine ştie unde, iar curajul ei te făcea ca nici de moarte să nu te temi.

Iar seara, când ne adunam cu toţii în casă, împrejurul focului de pe vatră şi în lumina veselă a flăcărilor şi a opaiţului cu untură şi bunica era în veselia ei obişnuită, atunci pentru mine nu era alta, decât raiul pe pământ. Iar când tatăl meu sau mama spuneau că au să mă ia acasă la ei, simţeam ca o săgeată ascuţită prin inimă şi tremuram ca un iepure de frica vânătorilor. Şi când făceam vreo obrăznicie şi bunica mă ameninţa că are să mă ducă acasă la tata şi la mama, mi se făcea inima ca un purice şi toată ziua stam ca un sfânt.

Moartea tatii.

Pe când eram de vreo 3 ani şi câteva luni, s'a iscat în sat o boală cumplită, numită lungoare. Şi bine l-a zis cine l-a zis lungoare, căci era într'adevăr foarte lungă. Zăcea omul câte 7—8 săptămâni într'o toropeală bulmacă, de părea mai mult nebun. Iar când se ridica de pe boală, îl cădea tot părul de pe cap, de rămânea capul ca oala. Şi prin luna Octomvrie din anul 1855, cade şi tatăl meu victimă acestei boale, din care nu s'a mai ridicat. Pe când era bolnav, m'am dus odată la el, aşa cum te-ai duce la un megleş; dar stam cu frica în spate, că m'a oprit acolo. Şi ţin minte că aveam o căciuliţă nouă şi-mi era aşa de dragă, că umblam cu ea, ca cu un ou roşu. Dar fratele meu Ion, care era un rău şi un neastâmpărat — cu toate că era numai de doi ani — îmi smunci căciula din mână şi începu s'o isbească şi s'o svârlă prin toate ungherele. Eu, cu toate că-mi venea să plâng să se răstoarne casa, de frică să nu mă oprească acolo, nu ziceam nimic, ci priveam cu o-

chii jucând în lacrimi târnoseala căcluliței mele, de care eu abia îndrăzneam să mă ating.

Bietul tata, cu toate că era bolnav, a înțeles ce se petrece în mine, căci văd că-l chiamă pe Ion în pat la el și-l dă câteva palme 'ndesate, așa că a plâns el și pentru mine. Iar mama, văzând că nu mai încetează, îl mângâla sub horn, lângă foc, alocându-l: „Las'c'am să-l bat eu și pe el”. La câteva zile după aceea, a murit bietul tata, fără ca eu să simt vreo părere de rău. Ba la drept vorbind, îmi părea bine, căci nu mă mai temeam că mă va lua dela bunica.

Mă bucuram eu atunci ca un copil neștiutor ce eram, dar amarnic aveam să-l plâng mai târziu, când am rămas fără nici un petec de pământ ca moștenire, Dacă tatăl meu ar fi trăit cel puțin încă nouă ani, avea și el să fie împroprietărit la 1964 și astăzi așa avea și eu acolo un petec de pământ și n'as fi ca un nemernic și ca un străin în țară. De aceea, eu și astăzi când văd că moare un om tânăr, înconjurat cu copii, plâng cu durere. Nu plâng moartea decedatului, ci plâng de mila bleșilor copii, pe care cine știe ce soartă l-așteaptă.

Mâțul fiert!

Pe când trăia încă tatăl meu — vara, — m'am dus în țară și acolo, să mă joc cu Ion. Tata nu era acasă. Făcându-se seară, mama a pus ceaunul de mămăligă și se duse la bunica să aducă nu știu ce. Eu, cu fratele meu Ion, stam lângă foc, să păzim ceaunul, chipurile. Și cum stam noi cînchiți lângă foc și vorbeam de-ale noastre, iată că vine un mâț cu care ne jucam noi de multe ori și începe să se fandosească pe lângă noi, dându-ne cu coada pe la nas.

Fratele meu Ion, deși numai de 2 ani, era, după cum am spus, foarte ațos din fire. De aceea, nici una nici două, înșlacă mâțul cu amândouă mâinile și tăbârcindu-l el cum a putut, l-a dat în ceaunul de mămăligă, care tocmai începuse să fiarbă cu clocote. Nenorocitul de mâț a încercat el să se galbere de marginea ceannului, ca să iasă afară, dar n'a mai avut putere și-a căzut huștiuluc, înapoi, în fundul ceannului, începând să fiarbă ca ceva de mâncare.

Intr'un târziu, venind mama și văzând focul potolit și întineric în casă, aprinde o lumânare și se uită în ceaun, să vadă dac'a fierț apa. Apa fierbea într'adevăr, dar mai fierbea ceva în ea. Crezând c'am dat noi vreun tăclune, luă o lingură

să-l scoată. În loc de tăclune, cum se aștepta ea, a scos însă câtu-ți-l mâțu flert și umflat de apă. Ce spal-mă și ce țipăt pe blata malcă-mea! Cât oлу trăi, n'am să uit!

După ce și-a venit în fire, a dat fuga la bunica să aducă un alt ceaun, lăsându-ne iarăși singuri. Când ne-am văzut iarăși singuri, am început a plânge amândoi într'un glas, zicând că a mâncat mâțu pe mama; căci de asta credeam noi c'a țipat mama așa de tare!... Iar când s'a întors mama, a venit și bunica și au judecat amândouă moartea mâțului, fără a condamna pe vinovat.

Meșter bucătar.

Tot în aceeași vară, mama ghilea pânze la fântână, iar eu cu Ion rămăsesem acasă, în ogradă, unde, afară de noi, mai era o cloșcă cu pul mici. Eu — care văzusem cu câteva zile mai înainte pe mama făcând găluște — am luat o oală și am început a prinde pui. Și care cum îl prindeam, îl strângeam bine cu amândouă mâinile, cum văzusem pe mama făcând cu găluștele, și-l dam drumul în fundul oalei.

Și în timp ce eu prindeam pui, Ion, cu o nula, păzea cloșca să nu-mi sară în cap. Și cu chipul acesta am prefăcut toți pui în găluște, afară de unul afurisit, pe care nu l-am putut prinde cu niciun preț. Dacă am văzut că nu-l nici un chip să-l prind, l-am lăsat în plata Domnului, am pus o lespede pe gura oalei și am așezat-o în vatră la foc, ca un adevărat bucătar ce eram!

Când vine mama într'un târziu și vede cloșca c'un pul cloncănind ca o nebună, de nu-și afla locul, rămâne ca trăsniță. Caută ea în dreapta, caută'n stânga, pui nicăiri!

Dar și mai trăsniță a rămas când, mai târziu, descoperind oala, găsi în ea toți pui caie peste grămadă, tescuții și îndesați, așa cum le stă bine unor găluște ce erau! Ce mai chel-făneală a mâncat bucătarul! Degeaba însă, căci din găluște, pui n'a mai putut face blata mamă!

Intre mamă și bunică.

După moartea tatălui meu, mama — și mai ales părinții ei — voiau să mă ia acasă cu orice preț, pentruca să poată lua toată averea tatălui meu cu dânsa. Să mă ia, dar cum? Căci eu mai degrabă voiam moartea, decât să plec dela bunica. Văzând că cu blinșorul nu-l chip, s'a hotărît să întrebunțeze forța. Așa, într'o seară, după ce a încercat blata mamă să mă

înduplece în fel și chip, dar degeaba, odată sare de pe lață furioasă zicând: „Hei, ia stai tu plod afurisit, că doar știu eu că nici ursul nu joacă de vole!” Și repezindu-se la mine, mă înflacă în brațe și la drum! Dar n'a apucat a s'ajunge până în tindă și toată fața i-a fost însângerată de unghiile mele. Și pentru că țipam, mă svârcoleam și o sgârlam mereu, n'a avut ce-mi mai face blata mamă, ci mi-a dat drumul și s'a dus singură acasă. De aceea, mama-sa — „bunica din Grochi” — cum îi ziceam eu — o ocăra mereu, făcând-o proastă și blicisnică.

— „Degeaba mai mânânci măligă, dacă nu poți duce un plod de copchil”, o tot muștra ea mereu pe blata mamă, care a înghițit toate ocările cum a putut, dar după mine n'a mai venit.

Așa că 'ntr'o zi, vine ea, viteaza — „bunica din Grochi” — și mă amăgește cu mere și nucl și mă scoate afară din ogradă. Atunci se repede de-odată la mine, mă ia în brațe, cum prinde uliul un puț în ghiare și-o ia la fugă spre pârâu. Eu încep să țip, așa de îngrozitor, încât auzind bunica din casă și strigă la bunici: „Fugi repede, moșnege, după afurisita aceea de bubă, că-mi bagă băletul în boale”. Și bietul bunici, așa bolnav cum era, își ia cârja și o ia după noi. Baba trecuse cu mine dela fântână, dar când îl văd pe moșu, prind curaj și zic cu glas blând: „Bunică!, mai stai oleacă că-mi chică țaril”. Ea se uită la mine cu bunătațe și râzând de bucurie că m'a înlânzit, mi-a dat drumul jos. Când mă văd eu pe pământ, odată mă smuncesc din mâna ei și țip, bălete, înapoi, de-mi scăpărau calcățele.

Când am ajuns în casă la bunice, abia-mi mai trăgeam sufletul de spaimă și oboseală. Dar de-atunci nici c'a mai venit cineva să mă scoată din bârlogul meu.

O spaimă însă tot am mai tras; căci la vreo câteva zile după lupta cu bunica din Grochi, într'o dimineață, văd că se umple casa bătrânului de oameni bătrâni cu barba mare și albă, și când înțeleg eu că-i vorba despre mine, tremuram pe cuprător de dârdâla soba. Dar a dat Dumnezeu și mi-a fost spaima degeaba, căci oamenii acela nu veniseră să mă țele, cum credeam eu, ci veniseră să hotărască ce mi se cuvenea mie din averea tatălui meu. Și toată averea ce mi s'a cuvenit, au fost doi galbeni, pe care îi luase mama pe niște boi! Și așa, am rămas de-atunci lângă bunica mea, nesupărat de nimeni. Și, Doamne, unde pot eu scrie toate întâmplările frumoase și pline de haz, pe care le-am petrecut acolo, în casa ei cea binecuvântată.

Sunet de mămăligă.

Moșul avea obiceul de prăjea câte o bucată de mămăligă. Și când o ridica de pe cărbuni, o bătea cu palma și o sufla să se scuture de cenușă. Eu, auzind cum suna mămăliga, prinsesem o dorință nespus de mare să dau și eu odată cu palma în mămăligă, să sune mai ceva ca la moșu. Acest gând mă muncea demult, dar aproape întotdeauna uitam să-l execut. Până când într'o seară, îmi pun eu gândul numai acolo, ca să nu uit. Și cu cât mestecatul mămăligii se apropia de sfârșit, cu atât mai mare creștea bucuria mea. Iar când am văzut că bunica la leafa și începe să tepșească mămăliga, mă și dau jos de pe vatră și mă așez la masă. Zăbava bunicii cu tepșitul și răsturnatul mămăligii, îmi părea nesfârșită și parcă stam pe jăratie, așa nu-mi aflam astâmpăr: aici săream în sus, aici jucam din picioare, aici băteam din palme; dar nimeni nu ghicea gândul meu. Insfârșit, cu chiu cu vai, văd mămăliga pe masă. O mămăligă moale și flerbinte ca focul. Dar n'apucă a pune bunica ceaunul în cui și casa se cutremură de un țipăt cumplit. Ce se întâmplase, nu-l greu de ghicit! Abia ridicase bunica ceaunul de pe mămăligă și eu, — după planul ce-l mestecasem atâta vreme, — am și ridicat mâna și trag o palmă din toată puterea mea, ca să sune mai tare decât a moșului! Astfel, mâna mi s'a îngropat toată în mămăliga moale și flerbinte, și, în loc de sunetul dorit, pe care-l așteptasem atâta timp, casa răsuna acum de țipetele mele. Lelica Anița — o fată a bunicii — râdea pe 'nfundate, iar bunica o ocăra zicând: „Iaca, ci proastă, îl pare bine că s'a ars băletul“!

Și a trimis bunica pe moșul la fântână, atunci noaptea, până a nu mânca, să aducă lut rece ca să mă lege la mână.

Și s'a dus el moșul, că n'avea ce face, dar bombănea nemulțămît:

— „Ei, plodule, satură-te acum de dat lichii în mămăligă“!

Și învățătura pe care mi-o da moșul acum, o făcea pe lelica Anița să râdă și mai tare. Intr'adevăr, scena era plină de haz, dar țipetele mele nu dădeau voie ca râsul să fie liber în seara aceea.

*

Nu mult după această întâmplare, s'apucă moșul, într'o zi, de cloplît niște țapușele pentru legat sacii. Eu îl sorbeam din ochi nu alta, așa-mi plăcea de mult cum ținea țapușa pe deget și cum o ascutea de frumos, c'un cuțitaș care tăia ca briciul.

Și tot uitându-mă la el, îmi vine o poftă arzătoare să ascut și eu țapuşl, pe deget, ca el. Caut eu atunci un gătejel, îl așez pe deget cum vedeam că face bunica cu țapușa și când pune bunica cuțitu jos, să la altă țapușă, eu lute l-l înhăț și: *hârști* în gătejelul de pe deget. Dar afurisitul de cuțit, se vede că nu degeaba tăla ca un briclu, căci nu s'a oprit decât în ciolanul degetului.

La țipetele mele, sare moșu repede și-mi pune cărbune plent și mă leagă și nu știa ce să-mi mai facă, doar n'oi mai plange când o veni bunica, ce era dusă cu furca prin sat. Dar, (l-al găsit! Când intră bunica pe ușă, eu încep să țip și mai tare, ca să-l ocărăscă bunica pe moșu că n'a păzit cuțitul. Și așa s'a și întâmplat, căci a și început bunica a-l mustra;

— „Bătu-l-ar Dumnezeu de cuțit și l-ar arde focul! Că nu-l poate păzi un moșneag nebun, să nu se tale copchlu”!

— „Da ce vrei, măi babă, să-l țin în dinți! Că doar clopleam cu el. Și cum l-am pus oleacă jos, s'o repezit diavolul cum îl fulgeru și cum l-o luat s'o și tălet. Și iacă cearta gata din cauza mea.

Pătăni de-ale bunicăi.

Dar dacă pe capul meu cădeau des întâmplări de acestea amestecate răs cu plâns, apoi nici bunica nu era prea departe.

Intr'o zi, moșul se pornea la moară cu căruța cu boii și până-a închide moșul poarta, rămase bunica 'n calea boilor. Dar moșul avea un bou împungaciu, care o împunsesse odată pe bunica rău de tot, de curgea sângele șirolu de sub genunchiu unde o spărseseră coarnele. De-atunci, bunica îl luase frica a-cestul bou, și cum sta acum înaintea lor, bouul se uită odată ponclă la bunica. Iar ea, vroind să se ferească, se împiedică, vine piclor peste piclor și o ia la fugă pe râpă de vale. Și așa de tare își luase vânt, încât nici călare n'al fi putut-o prinde, fugea cu brațele întinse, cu gând să prindă brățiş un vișin, ce era în calea ei. Norocul ei însă că a trecut pe alături de el, căci dacă-l prindea în brațe, cum îl era planul, își zdrobea fața în el. Dar așa, a ajuns tocmai aproape de pârau, unde era o grămadă de gunolu mărunț și unde a căzut cu capul în jos. Și așa de tare luase vânt, încât capul l s'a îngropat cu totul în gunolu, iar picloarele l s'au ridicat drept în sus, gata să mai treacă odată peste cap.

În alt rând, se duce bunica cu furca în brâu, până în mărul păraului unde era un creș dulce, cu gând să mănânce ci-

reșe. Cum pe lângă cireș era un gardișor nu prea înalt, bunica se sul pe el ca să poată ajunge o creangă. Dar, pe când mânca ea mai cu poftă la cireșe dulci, de se topeau în gură, deodată crenguța de care se ținea se rupe fără veste, iar bunica se cumpănește către pârâu și se răstoarnă peste gard cu capul în jos și se tot duce așa peste cap, până ajunge cu picioarele în apa pârâului. Și dacă s'a oprit, s'a sculat blata bunică mai mult speriată decât pălită. Și-și făcea cruce și se mira cum nu l-a intrat în pânțele fusul pe care-l pusese în brâu, iar acum l-a găsit sărit cine știe unde și rupt în două.

Pline de haz erau ele întâmplările bunicii, dar și foarte periculoase.

Chef de Sf. Gheorghe.

Pe când eram de vreo 6 ani, în ziua de Sf. Gheorghe, zi pe care bătica Gheorghe, fratele tatel, o serba cu multă cinste și cu mult rachiu, găsesc eu într'o putină, în tindă, mai multe sticle cu rachiu, din care m'am cinstit cu vârt și îndesat, așa cum se cuvenea de patronul moșului meu. După ce-am băut eu până m'am săturat, am pornit-o la joacă cu copiii pe pârâu. Și de unde de obicei eram cinstit și cuminte, acum făceam o gălăgie și-o zurbavă de parcă se băteau calcii la gura mea. Și cum eu nu puteam pronunța pe „r“, știu că au avut de ce să râdă copiii în ziua aceea! Dar veselia n'a ținut mult, căci am căzut în pârâu și m'au dus acasă ceilalți copii. Și apoi toată ziua și noaptea am vărsat și mi-a fost rău, să mor, nu alta. Ei, dar ce să-l faci? Doar odată pe an era patronul moșului meu!

O găscă dă : Hristos a înviat !

Tot cam pe vremea aceea, în sâmbăta Paștilor, a copt pască în cuptor la bunica și lellica Anița și din această pricină s'a făcut în casă căldură așa de mare, încât în noaptea dinspre ziua Paștelor ne-am culcat cu toții jos, în fața casei, unde, adevărată stăpână era o găscă cu boboci mici, abia leșiți din găoace. Când mă trezesc eu dimineața și simt în casă mirosul cald de pască, bucuria mea ! Sar iute din așternut și fuga la spălat, ca să pot eu spune cel dintâi : „Hristos a înviat !“ Dar afurisita de găscă fusese mai harnică decât mine și când mă scol eu, deodată sare în capul meu și-mi trage o scărmanată de cap și o bătaie cu aripile, încât ult că astăzi sunt Paștele.

Sare ea degrabă bunica, dar era prea târziu! Luasem para așa pe neașteptate, în loc de Hristos a învlat!

Moartea babei Ana.

În primăvara anului 1859, eram cu bunicii — moșul — cum îl ziceam eu — cu olle la Vărzărești. Și într'o marți dimineața, în ziua de 21 Aprilie, ne pomenim că vine bunica cu noaptea'n cap și zice moșului :

— Halde, moșnege, acasă, cu oi cu tot, că mama a lăsat mânăte.

De prima dată eu nu înțelegeam ce vrea să spună, dar am priceput apoi că murise baba Ana — mama moșului — de care am spus mai înainte, că era cam rea și chloară de un ochi.

Am pornit îndată cu olle acasă și când am ajuns în marginea satului, îmi aduc aminte că am rămas foarte emoționat de frumusețea pomilor, care așa de frumos erau înfloriți, de parcă satul ar fi fost nins. Când am ajuns acasă, am găsit pe baba Ana așezată pe prispă, afară, și era înfricoșătoare la vedere. Era umflată ca o bute, iar pe gură îi curgea un venin negru-verzui. Cu toate acestea, se umfla mereu, din ce în ce mai tare, așa că în noaptea dinspre 22 Aprilie i s'au desfăcut mâinile de pe piept și cea dreaptă s'a lăsat în jos pe prispă, iar cea stângă s'a ridicat pe lângă perete în sus, lucru de mirare și spaimă, cum nu se mai văzuse în satul Ghindăoani.

Cel care a văzut-o întâi în această înfricoșătoare poziție a fost un nepot de-al babei, Gheorghe al lui Vasile Gavril Dozotel. Și s'a sperlat așa de tare, încât n'a putut să spună nimic câteva momente. Iar când și-a mai venit în fire, a început să strige ca un nebun : „Tătucă! Tătucă! Sal repede că bunica a întins o mână pe perete !”.

La început, toți credeau că bălatul glumește; dar când au ieșit afară și au văzut că-i adevărat, au rămas cu toții ca de gheață. Ion a așezat apoi mâinile la loc și i le-am legat bine cu o sfoară ca să nu se mai poată mișca cu nici un preț. Dar ca la o jumătate de ceas după aceea, a început să se schimonosească cumplit la față, iar limba i-a ieșit din gură mai mult decât poate ieși în chip normal și s'a întors în sus, acoperindu-i nasul. Era așa de cumplită la vedere, încât fața îi era tot timpul acoperită, să nu se sperie copiii, iar împrejurul cadavrului erau puse brațuri întregi de flori de mătuși, ca să mai tale mirosul grozav pe care-l răspândea. Eu, cu toate că

eram oprit să mă apropîi, totuși am avut ocazia s'o văd o dată descoperită și-am văzut atunci cum ochii îi erau duși în fundul capului, iar orbitele îi erau pline cu venin de-acela negru, care țâșnea din gura ei.

Iar când i-au pus cadavrul în sicriu, să pornească spre înmormântare, curgea veninul în șiroale, de se minuna toată lumea, care spunea că toate aceste lucruri înfricoșătoare se întîmplă, pentru că baba Ana ar fi dus o vieață imorală, cu vrăji și farmece și cu tot felul de alte viții.

Jocuri copilărești.

Multe întîmplări din copilărie țin minte. Că mi-ar trebui câteva cărți ca să le scriu pe toate cu dămănuțul, care cum au fost. Mai mult decât toate întîmplările, îmi aduc aminte mai cu drag de jocurile pe care le încingeam cu copiii ceilalți...de-o seamă cu mine. Primăvara, când începea a se topi omătul, jocul nostru cel mai de căpetenie era morăritul. Ne strîngeam cu toții pe râpă, lângă pârâu, în fața soarelui și pritoceam mereu țărână mărunță, spunând că facem făină. Fiecare își avea moara lui și fiecare moară își avea numele ei: „Moara lui Bujor“, „Moara Gafiții“, „Moara lui Petrachi“ etc.

De multe ori trebuia să ne mutăm cu morile mai în sus' pe râpă, căci prin topirea omătului apa creștea din ce în ce mai tare: Căci pe atunci era ierni mară, cu trolene cât casa și cu ghiață groasă pe pârâu. Asta nu era mare lucru. Mai rău era când din cauza concurenței, se luau morarii la bătăle. Atunci să fi văzut! Era o gălăgie pe pâraie, de parcă dăduseră tătarii! Și'n bătăliile acestea de multe ori făceam, fără să vrem, câte-o bale sdravănă în pârâu. Atunci, uitînd dușmănia, toți se repezeau să-l scoată pe cel căzut. Dar de îndată ce-l vedeam pe mal, îl lăsam acolo plîngînd și șuroind de apă, iar noi o tuream în toate părțile, ca potârnichele, căci țipetele celui botezat, aduceau pericol de chelfăneală.

Vara, cea mai plăcută petrecere a noastră era scăldatul prin lazuri și prin bulboane.

Multe mai pățeam și atunci; dar, din toate, cea mai cu haz a fost aceasta:

În pârăul Oancel, la nișaș, unde trecea cărarea spre slătina, era o punte veche, despre care oamenii spuneau că a fost pusă de Timofte Ivonc, un moșneag posomorît și cam nătîng, care avea o barbă mare, rotundă, albă-afumată.

(Va urma)

Din jurnalul meu

10 Noembrie

Soarele a răsărit. Razele sale binefăcătoare au ajuns până și în bordelul *Struțoaiei*. Motanul se'ntinde plictisit în vatră, răscolind cenușa cu picioarele. Din când în când, *Lăbuță* și *Scurtu* s'aud lătrând la copiii ce trec spre școală.

Mă scol, mă'ntind de mai multe ori; oasele-mi trosnesc ca niște pistoale. Mă'mbrac la luțeală și mă spal. Aerul rece, al dimineții, nu-mi dă răgaz să stau mai mult afară.

Pe cer, nu se zărește niciun nor; brumă n'a căzut în astă noapte. *Struțoaie* nu-l acasă; s'a dus la cumătră-sa peste baltă.

Imi iau pălăria și paltonul și pornesc la școală. Copiii trec, pâlcurl-pâlcurl...

Ora 9. Intru în clasă; fac rugăciunea.

.

Câte-un noraș răsleț aleargă pe cer, gonit de vântul ce bate în răstâmpuri.

Din când în când, soarele se întunecă, spre a ieși, mai pe urmă, la vedere.

.

Ora 12. Dau drumul copiilor la mâncare.

Cerul a'nceput să se acopere cu nori. Vântul bate înțefit; îți smulge pălăria depe cap, dacă n'o ții bine. *Struțoaie*, de-abia acum, a venit dela cumătră-sa, dela praznic. Gheorghe, bărbatul *Struțoaiei*, doarme pe pătisorul de lângă fereștrulcă, acoperit cu cojocelul. Ea toarce lână. Cumătră-sa vine și mă cheamă și pe mine la praznic. Mă duc. Gineri-su și cu fat'sa *Livița* imi ies înainte și mă apară de câini. *Toader* [c'așa-l cheamă pe gineri-su) e un om de statură mijlocie, clupit de vărsat, cu niște mustețe mari, mari și afumate de țigară, seamănă bine cu lingurarul dela *Țolici*. (După cum am auzit, e chiar lingurar de neamul lui). *Livița*, fata *Silioaiei*, (așa-l nu-

mirea adevărată a *Strufoaiei*) e o femeușcă tinerică, cu niște picloare nu tocmai subțiri, și albe ca zahărul, îți fac, parcă, cu ochiul și te'mble să le'ndrăgești... E îmbrăcată c'o bluză albastră, prin care se distinge, foarte bine, pleptul de pâlne ce alăptează un prunc; și, c'o catrință, strânsă ademenitor pe corp. E frumușică; păcat de ea că s'a măritat după un lîngurar.

Intru în casă. Cum sînt înalt de felul meu, trebuie să mă plec, mai bine de jumătate, ca să pot intra, fără să dau cu capul în grindă. Mai multe femei stau lâng'o masă și cîntesc îndopându-se cu mîlai și rachiu. Mă poftesc și pe mine, în capul mesei, și-mi pun dinainte o strachină cu pilav. una cu borș și una cu sarmale.

Înainte de a mânca, îmi arunc ochii prin casă. În dreapta, o măsuță pe care se găsesc mai multe malale, netălate. Pe culme, niște bertuțe, dincolo de care, pe părete, se găsesc niște hîrtii colorate în tot felul, fiind puse de podoabă.

În stînga, lada cu zestre a *Catincăi* deasupra căreia se văd sacii, noi-nouți. Cam atîta îți atrage ochiul.

Iau și mîncînc din cele puse dinainte, ba încă și câteva pîhăruțe cu rachiu. Ce-i drept, mi-l foame și n'am timp să văd ce mai lipsește bucatelor.

Din timp în timp, *Livița* mă tot îmble cu rachiu zicîndu-mi să iau „și din mîna ei”, că dela ceilalți am luat. Drept să spun; mie nu-mi place rachiu, dar de dragul *Liviței* îl iau pîhăruț după pîhăruț. *Catinca*, sora *Liviței*, se tot ivește în prag, pufînd de rîs, apoi o rupe de fugă. E numai de 16 ani; și-l un drăcușor de fată, îl numai duh, și veselle într'însa. Ce-i drept, *Catinca* îl și mai frumoasă ca *Livița*. Are niște ochișori negri, ce joacă'n cap ca la veveriță. Trupul ei subțirel, înășurat în catrință, te năucește. Sînii ei fragezi se reliefează prin cămeșa cu pul, dîndu-i o înfățișare pitorească. Uit și de mîncare, uit și de băutură tot uitîndu-mă; cînd la *Livița*, cînd la *Catinca*.

Silioaie și *Livița* mă tot îmble. Eu iau, mereu, „din ce-o dat D-zeu”. *Toader* mîncîncă repejor. Fîrele de orez, din pilav, l se acață prin mustețe. (E rău, D-ne ferește, să mai ai și mustețe! Noroc că eu n'am; Almintrelea, m'aș necăji, să-mi desnăclelez mustețile, ca bietul *Toader*).

.

E ora 2 d. a. Cerul s'a 'nsălnat; doar unde și unde.

câte un nou-raş se mai iveşte, ca mai apoi să dispară. Mă duc la şcoală. Copiii m'aşteaptă în prag. Intru în clasă, fac rugăciunea, încep lecţiile.

.

11 Noemvrie

E duminică. Mă trezesc din somn, în vorba lui moşu-meu (bădla Calinic), care s'a sculat să plece la Bacău. Pregătire se face şi pentru vară-mea (Lucreţla', ce'nvaţă la şcoala normală. Afară, e'ntuneric încă; lampa aprinsă; ceasul bate patru. Aş vrea să mai dorm, dar nu pot; somnul mi-a fugit; toate încercările ce le fac să adorm sânt în zădar. La mine în odale, e tot întuneric; doar câteva raze, dela lampa din odala lui moşu-meu, mai pătrund prin uşa, pe jumătate crăpată. Se aud sunete de tacâmuri; se vede că bădla mănâncă. Uşa se deschide încetşor, scârţâind, şi bunica apare înaintând înspre mine, aducând ceva într'o farfurie. S'aprople de patul meu şi mă hâţână, uşor, crezând că dorm, spunându-mi, în şoaptă: „Uite; bădli-tu pleacă; ţine nişte plăcintă”.

Iau farfuria, băjbălesc şi văd ce mi se prezintă: E plăcintă cu brânză de oi, presărată pe deasupra cu zahăr tos. Mănânc liniştit, apoi mă tolănesc iar cu faţa'n sus.

Ziua 'ncepe să se arate; cocoşii nu-şi dau rând; care mai de care, pe diferite glasuri, vestesc ziua. Moşu-meu cară sacul cu merindele la căruţă.

.

Mă scol şi o tulesc în patul bădlei. Zorile încep să s'arate. O roşeată mare cuprinde tot cerul. De după dealul Ocel, soarele începe să-şi arate faţa sa roşie, ca un glob de foc. Raze călduţe pătrund prin fereastră. în odale, şi se proiectează pe sobă. Fac mâna straşnă şi urmăresc cum se'nvârteşte soarele. Se ridică, treptat-treptat; muştele au început să bâzâle iarăşi dând de căldura sobei. În smocul de raze, ce pătrund pe fereastră, o mulţime de vletăţi plutesc ca într'o mare de aur.

.

Mă îmbrac iute şi mă spăl, apoi iau laptele. Bunica şade la fereastră şi sloveneşte pe un călindar cu zodii: „Spune vreme bună, la călindar, zilele lestea. De-ar mai ţinea Dumnezeu vremea . . .”

M'aș duce la Bălțătești să-mi aduc corespondența, ... nu m'aș duce, ... nu știu ce să fac ...

Am să mă duc la Pulu să mă'nvețe a merge pe bicicletă. Plec. O lau repegilor pe prund, cu bătu'n mână, ca să nu sară vr'un câne. Mă duc pe gârla morii, că-l mai de-a-dreptul; pe șosea, trebuie să mai înconjur o mulțime!

Ajung. *Costache Sandu* vine pe uilța dela Râpanu. Soarele e la amiază; razele binefăcătoare încălzesc pământul. Il fac semn cu bățul lui *Sandu* să stele. Și el venea d-la morar, tot pentru aceeași treabă; să'nvețe a merge pe bicicletă.

— „E-acasă morarul?” — întreb eu.

— „Nu! L-o dus mama naibei la târg” — îi dă *Sandu*. Ajung la moară. Apa curgea clipocind pe lăptoc, sărind pe roată în stropi de diamant. Mai la deal, niște rațe se scaldau bălăcind din aripi. Moara-i așezată'ntr'o surpătură de mal. O uilță, ce trece pela ușa morii, duce'n sat. Moara asta-l a lui *Neculai a Dascălului Săchelariu*.

— „Și zi așa: a plecat moraru la târg!”

— „La târg, ori la Oglinzi, nu știu unde s'o dus.” *Sandu* e-un băletan înalt, negriclos, cu niște mustețe ce de-abia-l mljesc. E îmbrăcat cu niște haine nemțești, de culoare verzule. Pe cap, poartă pălărie, iar în picioare, ghete. Mă imble să merg la *Diaconița* ce stă peste drum de moară. El ne lese în poartă, numa'n cămeșă și ne'mble râzând cu bunătate: „Poftiți în casă oleacă”.

Intru în casă; eu înainte și *Sandu* după mine. La intrare, tindă; la dreapta, „casa cea mare”. Înăuntru, în fund, o laiță. În dreapta, o laiță și un dulapaș. Pe pereți, diferite poze și ștergare legate în chip de fluture. În stânga, sobă, culmea cu hainele având atârinate pe ea mai multe bonde, cojoace, fuste, căcluli, bertuțe, broboade...

Lada cu zestrea, în colț; iar pe perețele de răsărit, icoane înfățișând diferiți sfinți.

În mijlocul casei, o masă cu mai multe pălării pe ea. Tot în perețele de răsărit, se află un tablou, cu școala din Humulești. Apoi în perețele de amiază-zi, un tablou ce reprezintă desvelirea monumentului dela Războeni. În primul tablou disting pe: învățătorul *Neculai Bancea* cu școlarii săi, iar în al doilea pe: *Ion Bărliba*, fostul director al gimnaziului „R. M.”, fotografiat în costum național; *Ghimicescu*, fost polițai, ș. a.

· · · · ·
· · · · ·
Diaconița e un băletan cam prostuț, ce-l drept. Asta-l o „calitate” pe care n'o poate avea oricine!... Imbrăcat cu pantaloni de șaiac de casă, gris, cu jambiere strânse pe picior, îi dă aparența de cocostârc plouat.

Sandu, cel mai priceput, cum se crede el de obicei, începe diferite discuții relativ la vleața socială, la funcționari (și el e funcționar, brigadir silvic, nu mai știu pe unde) la meseriași,... terminând cu un motor... cu platră de cremene, cum susținea el că au toate motoarele. El spunea că *toate motoarele, ori de ce sistem ar fi, se pun în funcțiune cu ajutorul unei pietre de cremene, care nu se găsește decât la București! Astfel de pietre dau scânteii și aprind benzina. Magnetoul, spunea el, nu-i pentru altceva, decât să atragă benzina la cilindru.*

Cu toate încercările de a-l convinge cum funcționează, în realitate un motor, el o ținea înainte, una și bună: „Toate motoarele, dom'le, se aprind c'o platră, ce dă scântel! Asta o știu eu!”

Iau altă discuție, fiindcă pe asta n'o mai scoatem la cap. *Sandu*, fără să-l întreb, începe a-mi spune ș'a gesticula despre invenția lui *Bălănescu*;

— „Ș'apoi ce? Crezi că-l mare lucru să faci o mașină de prins cârtițe?”

— „Nu-l mare lucru,” — zic eu. „Dar de ce n'ai inventat și d-ta?”

Aici, se pare că s'a sfârșit. Se amestecă în chestiunea dinamurilor electrice și vrea să mă convingă cum că „dynamul merge cu baterie” și nu el înmagazinează electricitatea. Zice el că „dynamul e pentru regularea electricității. „Și aici vreau să-l conving, dar el își ține, morțiș, părerea: „Orice-ai zice, orice-ai face, dynamul merge cu baterie! Asta o știu eu!”

Diaconița, cel ce nu știe și habar n'are despre ce-l vorba, aprobă și pe unul și pe altul bâlguind: „... Da!... Merge!... Cu ilicritatet... Cu baterie?... Auzi d-ta!... Și merge cu baterie?... Ihâ!... Doar am văzut și în târg... La jidanii cela, ... dela pod...”

Și bulgulește mereu, de te umflă râsul...

Costache pledează 'nainte: și dă-l și dă-ii! „Trusa cu accesorii,” „șalba dynamului,” „antrenament...”

Soarele s'a ridicat sus, sus... tocmai deasupra capului. Frunzele îngălbenite ale răchiișilor, în zarea albastră a cerului, par niște coji de lămâi pe-o mare liniștită.

E cald și căldura parcă tremură în depărtare, ca arcurile unei supape de motor. Fire de palanjen se țesă pe cotorii strujenilor, ca niște mreje. „Nu mai vine morarul naibel,” gândesc eu. „Știe el că dacă vine, nu scapă cu bicicleta teafără. Ori îl sare vreo spiță dela roată, ori îl pocnește vreo cameră.” Și asta cu siguranță se'ntâmplă, fiindcă nu prea sântem versați pe deplin în arta „cyclismului” Mă'ntorc acasă, tot așa de repede, cum am venit.

Pe drum, ajung la niște răchii, care mă fac să mă opresc. Văd ceva curios: Plouă din răchii, ca și cum s'ar scutura, după o ploale mare. Mă uit mai bine: Crengile răchiiilor cu pricina sânt acoperite cu niște găze, de culoare cenușe-neagră, înghemulte pe crengi, în așa fel, că te fac să crezi că ramurile ar fi acoperite cu o coajă neagră-cenușe. Dau cu bățul și o mulțime de găze se chiferănesc mănîindu-mi bățul cu o culoare

Soarele se sule repede înalțând pe nemărginitul cer. Razele lui călduțe încep să topească bruma și-o face să strălucească reflectând colori diferite. Incelul cu incetul, bruma dispare lăsând iarba înegrită, ca și cum ar fi fost fiartă. Unde și unde, pela umbra copacilor ce-și poartă frunza îngălbenită, se mai vede albind bruma netopită.

Drumul merge șerpuiind: în dreapta și'n stînga, căruțele trec mereu trezind colbul din somnul de peste noapte. Și-atunci somnoros, sub tropăitul potcoavelor, se ridică'n sus formînd nouriși de culoare gălbule, ce dispar pe ogoarele pustii. În loc, în loc, pe marginea șoselei, în șanțuri, se văd niște cilindri mari de ciment, aduși pentru repararea podurilor. În dreapta, moara lui Oceanu stă pitulată sub un mal. Apa ce cade depe lăptoc pe roată, se aude de departe. Mai la vale, chiuva, tot a lui Oceanu, se zărește albind cu acoperișul de curînd drănișt.

.

În Petricani. Ajung la primărie. Notărița, îmbrăcată c'o rochie cu puncte roșii și verzi, legată „de modă” c'o basma, cu buzele bolte, încălțată cu pantofi, ai căror clorapi sânt rupți, îi dau o înfățișare ridicolă.

Mai mulți oameni stau pe prispă și vorbeasc de-ale lor. Întru înăuntru. Primarul a plecat la târg, secretarul n'a venit încă. Telefonul sună. Un străjer, un țigan bătrîn, cu niște dinți îngălbeniți de tutun și stricați, c'o înfățișare posacă, la receptorul și-l pune la ureche.

Errata.

Articolul „*Din jurnalul meu*“ se va citi în ordinea următoare: pag. 39-44 până la cuvântul *o coloare* și în continuare la pag. 46 : *roșie închisă* până la pag. 47 (E ora 11); apoi dela pag. 44: *Soarele se suie*, până la pag. 46, jos : *Dumnezeu știe* și se va termina cu fragmentul dela pag. 47 : *E ora 11*.

Dintr'o scăpare de vedere paginile cu litere s'au așezat greșit, iar eroarea nu a fost observată decât după broșarea revistelor. Cerem iertare și autorului și cititorilor.

Alte greșeli de tipar:

Pag.	5 rând	14 de	sus :	bice	să	se citească :	brice				
"	17	"	5	"	jos :	Varlaamului	"	"	"	:	Varlamului
"	17	"	7	"	"	: Copilăriei	"	"	"	:	copilăriei
"	21	"	10	"	sus :	greocupări	"	"	"	:	preocupări
"	"	"	13	"	"	: deficiente	"	"	"	:	deficiențe
"	"	"	7	"	jos :	demnități	"	"	"	:	demnității
"	"	"	3	"	"	: sculptorul	"	"	"	:	sculptorul
"	"	"	1	"	"	: înfăptăirea	"	"	"	:	înfăptuirea
"	26	"	4	de	jos :	seria	"	"	"	:	scria
"	27	"	16	"	"	: umilire	"	"	"	:	umbre
"	29	"	13	"	"	: hoț	"	"	"	:	boț
"	46	"	1	"	sus :	Apus	"	"	"	:	apus
"	53	"	9	"	jos :	rgiune	"	"	"	:	regiune
"	57	"	3	"	"	: Buryère	"	"	"	:	Bruyère
"	62	"	17	"	sus :	vieței	"	"	"	:	vieții
"	"	"	18	"	"	: curentela	"	"	"	:	curentele
"	67	"	15	"	jos :	aduuga	"	"	"	:	adăuga
"	71	"	3	"	sus :	au	"	"	"	:	ou
"	71	"	7	"	jos :	eri	"	"	"	:	ieri
"	78	"	17	"	sus :	junimii	"	"	"	:	Junimii
"	78	"	17	"	"	: Toronțiu	"	"	"	:	Torouțiu
"	78	"	19	"	"	: riguroase	"	"	"	:	viguroase
"	78	"	15	"	jos :	1039	"	"	"	:	1939
"	79	"	4	"	"	: Mossolini	"	"	"	:	Mussolini
"	"	"	"	"	"	: Antomi	"	"	"	:	Antonio
"	80	"	13	"	sus :	Vieța	"	"	"	:	Vieța
"	"	"	17	"	"	: Costenu	"	"	"	:	Costenco

Ascultă. N'aude nimic, pune receptorul pe cârlig și leșe uitându-se ținută la mine.

— „Pe cine căutați ? ” — mă'ntreabă el, c'un glas răgușit.

— „Am treabă cu domnul secretar, ” — răspund eu.

— „Nu știu ce naiba o întârziet așa ; doar în toate dimineațele era aici, el mai devreme decât tăți !

Notărița se plimbă, de colo până colo, pe prispa primăriei, cu copilul în brațe hâțănându-l mereu : „Hal-de-eee na-ni-lil, cu ma-aaa-mi-ța-aaa, că tata s'a dus la târg, ș'ar'saducă un covrig ! ” ... S'o fi văzut, te umfla râsul.

Ca om precaut ce sânt, mi-am dat drumul la halnă ca de un caz eventual să pot râde, fără să se rupă nasturii... Ea, însă, îndesa din ce în ce, cu gesturile și cu „cântecul”, în timp ce moș Costache, străjerul, o privea cu admirație. Fîind ora de școală, am plecat, lăsând pe notăriță să-l dea înainte... M'am încheiat iarăși la halnă fiindcă trecuse primejdia, și pornii la drum. Soarele se ridicase sus, iar eu grăbeam pașii la datorie.

Nouri groși acopere tot cerul învăluind în întunecime toate lucrurile până acum luminate.

Înspre mlază-noapte o roșată se arată prevestind stricarea vremii. Vântul a'nceput să bată. Picușuri mari de ploale cad în răstâmpuri.

Norii se răresc; iar la apus se arată soarele îmbrăcînd pămîntul într'o manta roșle purpurle. Spre răsărit, norii sânt groși și negri, ca fumul ce rămîne dela o locomotivă, în plină viteză. Tot pămîntul este lumina în chip feeric, iar soarele parcă se uită înapoi. Copacii roșii-galbeni ard la lumina soarelui...

Încet, încet, soarele se coboară după deal aruncînd ultimele raze, în semn de rămas bun, printre crengile copacilor, ce par niște brațe de urlaș. Îndată tot cerul se acoperă de o lumină portocalie ce dispare după puțin timp. În urma roșatei apar, ici colo, cele mai boghloase stele făcînd din ochi. Luna' în primul octant, e la amiază, ca o bucată de bostan turcesc. Lumina ei palidă se frînge printre copaci. Se întunecă de-a-binelea. Stelele, și cele mai mărunțele, încep să se arăte unul e iar altele dispar, pentru ca să apară iarăși.

Fumul de pela coșuri se ridică drept în sus, apoi se pierde în nouași fini.

Este o stea la Apus ce luminează în diferite colori. Utlându-te la ea, vezi cum lumina ei este acuz roșle, acuz albastră; acuz verde; apoi portocalie; ori violetă apoi iar: roș, verde ș. a. m. d. Unele stele, numite căzătoare, aleargă într'o goană de nedescris, lăsând o dără pe cer, ca rachetele în vremea unor manevre militare.

„Desigur, a murit un om!” Este o veche credință.

: : : : : : : : : : : :

În casă, la lumina focului ce pâlpile în sobă, se joacă motanul *Strufoaiei* sărind pe pereți, după muște. *Strufoaia* e dusă la primărie cu bărbatu-su.

Geamurile au asudat.

Afară e frig, iar gălnele se sburătuesc în copac.

Marți 13 Noembrie.

Soarele a răsărit. *Silioaie* a plecat iar la primărie. „Măăă! Mare țl-l minunea! Nu stă acasă cât stă cloara'n par! Ba la primărie, ba la cumătra, ba la sor'se, ba la frate-su, ba încolo, ba încolo... și n'o mai prinde vremea'ntr'un loc. De cum se luminează și până înoptează, n'o mai vezi pe acasă. Gălnele și rațele stau flămânde și însetate, porcii țipă în coteț...” Astfel cuget și mă duc la școală. Copiii îmi les cu jalba în proțap, încă dela poartă: „Domnu învățator, cutare ml-o luat radlera; cutare ml-o luat plumbul!... și o oră întreagă trebuie să fac polițe.

roșle-închisă. Mai sânt vreo câteva pe băț, încă în vleață. Mă ult cu băgare de seamă: Seamănă cu un fel de pajnini. Imi înspiră o silă și-o greață nemalpomentă. Picurii de apă cad din răchiți cu nemilulta. Toată pricina sânt aceste insecte, care — numai ele știu cum — înțepă crengile și curge seva. Numai așa imi explic acest fenomen. Am căutat prin cărți, dar n'am găsit cum se numesc aceste vletăți.

După părerea mea, sânt niște gaze otrăvitoare, deoarece nici păsările nu se încumetă să le mănânce.

Neavând de lucru, miros bățul; sângele depe băț, semănând cu zeama de boz, are un miros puturos și înecăcios. Ce fel de gaze, Dumnezeu știe!

: : : : : : : : : : : :

Luni 12 Noembrie

E dimineață. Soarele n'a răsărit încă și o brumă groasă

acopere totul. Trâmbe mari de aburi ies din nas și din gură. Un aer uscat și rece se lasă greu.

Sânt în drum spre Petricani. Ulița satului geme de căruțe și oameni. Casa *Alboaiiei* și a lui *Diaconița* reflectează aurora dimineții. Ajung la Ocea. Casele lui *Bălănescu* și *Vasile Arnăutu* stau semețe, de-oparte și de-alta a drumului. Soarele roșu începe să se arate de după deal. Mai întâi, ca o margine de farfurie, apoi pe jumătate și'n cele din urmă farfuria'ntreagă de aur. Deasupra apelor, se ridică nori groși, fumurii, ce le'nvălule ca'ntr'o mantle cenușe.

Indată, razele soarelui îl alungă ridicându-l în sus. Căruțe cu cai și boi, oameni pe jos, femei cu trălștele'n spănare, cu coșărcuțele cu pul și găini pe mâni, trec, repede, spre târg. Căruțe cu curechlu trec în convolu. Mai în urmă, câte-o babă, câte-un moșneag, c'o văcuță de funie, c'un purceluș în brațe, merg grăbiți să nu plardă larmarocul.

... Și curg mereu pe drum... și curg... potop!

Caii suflă, obosiți de alergătură, svârbind trâmbe mari de aburi, ca o locomotivă în mișcare.

E ora 11. Niciun noraș nu se vede pe cerul albastru ca o mare liniștită. Vântul nici nu adie. Ușa se deschide. *Stolniceanu*, servitoarea, intră și-mi întinde o scrisoare. O deschid și citesc. E scrisul secretarului care semnează *Gavrilescu*.

Dau, repede, lecții la copii și, într'un suflet, pornesc la primărie. Pe cărare o iau la fugă să nu întârzii: la 12, telefonul e închis. Ajung la primărie. Mai mulți oameni veniseră cu interesele lor. Secretarul se uită lung la mine și zâmbește. Mă lămurește în privința scrisorii.

Victor Săndulescu

Maxime : *Nenorocirea nu doboară niciodată pe cel vesel, ci-l face mai înțelept; iar înțelepciunea înveselește prin observarea micimii lucrurilor omenești.*

(Weber)

Nu atinge demnitatea altuia, întrebuițându-l pentru scopurile tale egoiste.

(Kant)

Scrisoare.

*Lipește-ți, frate, urechea de scoarța pământului,
Ascultă creșterea ierbii, freamătul grânelor coapte
Desghioacă din ele rugi tainice, glasuri și șoapte
Le tilcue'n haina meșteșugită și-aleasă a cuvântului.*

*Soarbe'n adâncuri de suflet clocotitul neastâmpăr al apelor,
Freamătul brazilor, haiduceasca foșnire-a gorunilor,
Trilul privighetorilor, șborul săgetat al lăstunilor,
Scrișnirea de criță a secerii, coasei și sapelor.*

*Cercetează numele de pe crucile cimitirelor,
Icoanele de pe zidurile ctitoriilor voevodale,
Răceala apei tântânilor dela cruce de cale,
Îți umple cu-alese icoane licărul viu al privirilor.*

*Numai așa vei pătrunde în ființa meleagurilor acestea
Cunoscând, neștirbită, o lume, prin volbura anilor,
Numai așa vei înțelege elanul cuprins în doina ciobanilor,
Ce țării acesteia, prin veac, îi cântă din fluer povestea.*

*Și-atunci, sufletu-ți, iezzer de pace senină,
Cuprinzând a comorii de frun. useți înspumata cascadă,
Va izvodi în stihuri strălucitoare ca alba zăpadă,
Cântecul țării de basm, cuib de virtuți și lumină.*

Ion Vespremie

Ceasul.

*Mă ispitești la drum mereu fără mustrare,
Purtând cu tine timpul senin și monoton,
Strecori prin ace ziua sgârcit ori galanton
Și-mi ticluiești în taină tictaca-ți tacticare.*

*Cu brațe peste vreme te răstignești în zare,
Râzi ca'n Sodoma sadic, sau plângi ca'n Erihon,
Ești mândru de-a te știe al vremii etalon,
Al morții și-al vieții statornică 'ndrumare.*

*Te poartă omenirea ca pe-un medalion,
Deși ești o risipă de vieață-amăgitoare,
Dar știi să fii enigmă etern întrebătoare,
Motor de-aceleași cifre, metalic și afon.*

H. Ol. Dianu

OAMENI. IDEI. FAPTE.

O sută de ani dela nașterea

Regelui Carol I.

S'au împlinit la 8 Aprilie, 1939.

Carol I s'a născut în castelul Sigmaringen, situat pe malurile Dunării în Germania, și descinde din vechea familie Hohenzollern pomenită în documente încă pe la 1600. Studiile și le-a făcut la Dresda și Berlin distingându-se ca militar și tehnician, ceea ce a făcut pe Moltke să-l prezică o strălucită soartă. După un șir de călătorii prin Franța și Algeria, întors în patrie, urmează la Universitatea din Bonn; apoi este înalțat în diferite grade militare, se duce în vizită la Curtea Imperială a lui Napoleon al III-lea, la parte în războiul cu Danezii la 1864, iar în 1866 la 1 Aprilie, Prințul Carol de Hohenzollern este ales Domn al României. În ziua de 8 Mai, Prințepile ajunge la Turnu-Severin, de unde trimite Locotenentel domnești următoarea telegramă: *„Punând piciorul pe pământul României, noua mea Patrie, mă grăbesc a exprima membrilor Locotenentei domnești sentimentele cele mai sincere. Fericit că Mă aflu, în fine, în mijlocul națiunii care M'a onorat cu încrederea sa, adresez înainte de toate rugăciunile Mele Cerului pentru ca să-mi ajute a-mi îndeplini cu demnitate marea și frumoasa misiune, ce Providența mi-a impus“.*

În ziua de 10 Mai, 1866, Prințepile Carol își face intrarea triumfală în București, depune jurământul de credință, mărturisește sentimentele sale de bun Român și voiața de strălucită domnie prin cuvântarea rostită Adunării și prin proclamația către popor.

Domnia lui Carol I marchează o epocă de triumfător prestigiu. Înțelept, știe să coordoneze gândurile sfetnicilor. Prevăzător, normalizează viața politică, iar la 23 Martie, 1871, înțelegând înima poporului prin glasul lui Lascar Catargiu, întemeiază dinastia. Carol I a fost înconjurat totdeauna de plelada marilor bărbați ai Statului, eroica generație a României moderne. Numai astfel a fost posibilă redeschiderea spiritului, valorificarea bogățiilor, organizarea și înzestrarea oș-

tirii care ne-au adus independența politică, prin crâncenul război dela 1877.

După proclamarea regatului la 1881, Țara și Tronul formează o deplină unitate în continuă propășire, pe toate tărâmurile de activitate, ceea ce ne-a făcut să ocupăm un loc de frunte între țările Europei. În marea lui operă de înfăptuire reale pentru un popor, cel dintâi rege a fost ajutat cu stăruință de Regina Elisabeta, cântăreață a platurilor noastre și alinătoarea suferințelor. După o domnie glorioasă de 48 ani, 4 luni și 17 zile, Carol I moare la Sinaia în ziua de 27 Septembrie, 1914, fiind înmormântat în cripta volvezilor la Curtea de Argeș.

Românii și-au pecetluit mai târziu la 9 și la 10 Mai, 1939, recunoștința lor în placa marilor amintiri dela Turnu-Severin și în grandioasa statuie înălțată în fața Palatului Regal. Este o supremă recunoștință pentru acela care a refăcut vechea așezare a Țării, a restaurat el însuși monumente străbune și a deschis neamului românesc poarta largă a unui strălucit viitor.

10 Mai. Marea și întrelta sărbătoare națională, care amintește tuturor Românilor evenimentele glorioase dela 1866, 1877 și 1881, a fost în anul acesta o încoronare a victoriei, pe care o mărturisește răspicat și veșnic nașlunea trează și înarmată.

Ziua Eroilor. Ziua Înălțării Domnului, sublimă împletire de eroism și mântuire pentru triumful nașlunii creștine. În fața mormintelor marilor eroi, s'a reînnoit jurământul supremului sacrificiu, al celui mai fericit sacrificiu, pe care adevărații Români îl cer cu hotărâre.

Undeva, la Piatra-Neamț, un cavaler al ordinului „Mihai Viteazul”, d-l maior Antl a spus-o categoric în discursul ocazional: „Blestemați și arătați cu degetul pe acela care sub forme degizate s'ar sustrage dela concentrări ori mobilizare, căci nu poate fi vrednic de nici o cinste”.

Congresul cooperativelor din Neamț. S'a ținut în ziua de 10 Mai, în orașul Piatra-Neamț. Din partea Ministerului Economiei Nașionale a luat parte D. prof. universitar Mircea Plenescu, care a conferențiat despre ideea și fapta cooperativistă. Ideea e clară: O formă nouă de trăire prin regăsirea vechilor virtuți și elanuri și prin înțelegerea noulor orânduri sociale

proprice cooperației. Fapta, îmbucurătoare pentru viitorul cooperativelor.

Au urmat discuții libere și s'au mărturisit dorințele.

Cu acest prilej s'a observat bunăvoință multă, ostași credincioși ai cooperației, alții gata să treacă la înfăptuire. A lipsit numai ceva, neînsemnat pentru unii, vital pentru alții; a lipsit mecanismul acestei mișcări. Nimeni în sală, în afară de conferențiar, nu avea o pregătire specială ori tehnică cooperativă. Erau preoți, învățători, profesori, funcționari, săteni și liberi cugetători. Toți, desigur foarte buni ostași sau ucenici ai mișcării. Însă ce se face oștirea fără comandant autentic și fără tehnicieni, ce se face școala fără dascăli, ori biserica fără preoți. Ori, altfel pusă întrebarea: dacă diferite categorii de profesioniști, fără pregătire specială cooperativă, sunt conducători efectivi de cooperative sau de bănci, atunci școlile comerciale, industriale ori tehnice, pentru ce-s create? De aceea, congresul, îmbucurător pe deoparte, a făcut să ne întrebăm, mai mult astăzi ca orișicând, asupra orientării profesionale, — pentru ca la entuziasmul unora să poată fi de folos și capacitatea altora.

Vasile Pienescu.

(1870 - 1939)

La Botoșani, s'a stins din viață un vrednic apostol: Vasile Pienescu, în vârstă de 69 ani. Viața lui a fost o comoară de suflet și activitatea lui, o pildă pentru dascălime.

S'a născut la 6 Septembrie, 1870, în satul Botești, din comuna Horodniceni, jud. Bala, fost Suceava. Școala primară a urmat-o în Horodniceni și a terminat patru clase la Folticeeni, după care a urmat doi ani la gimnaziul „Alecă Doncei” din Folticeeni. În 1855 a intrat la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași, unde l-a avut director pe veneratul profesor C. Meissner. Absolvind școala în 1889, a urmat sfaturile directorului său alegându-și un loc „unde n'a mai lucrat dascălul”, în satul Buda din com. Dolhasca (Bala), fiind retribuit de comună, cum se mai obișnuia încă pe atunci.

În 1890 a dat concurs pentru titlul provizorului, după care a fost numit în această calitate la școala primară din Dorna, Gura Negri. (jud. Suceava, azi Câmpulung), unde a funcționat

14 ani, până în 1904. În acest an s'a transferat la Drăgușeni-Bala, unde a funcționat 7 ani; apoi la Lespezi-Bala, până în 1927, când, fiind solicitat de revizorul școlar al județului, C. Mălinescu, a primit conducerea școlii primare C. F. R. din Pașcani, unde a funcționat până în 1933, când a ieșit la pensie după o rodnică activitate de 44 ani.

În toți acești 44 ani de serviciu îndepliniți cu pasiunea vechiului dascăl pentru catedră, Vasile Plenescu a avut numai 15 zile concediu de boală. Era omul datoriei, sever și drept; numai așa se explică marele procent de absolvenți al cursului primar, bunii ștutori de carte, bunii români și vrednici gospodari, atât în platurile Dornei, cât și pe meleagurile de jos ale Sucevei, care sunt mândri de a fi fost școlarii de-al lui Plenescu.

Activitatea extrașcolară a distinsului învățător Vasile Plenescu este foarte bogată și apreciată. În timpul cât a funcționat la Buda, a urmat și cursul de lucru manual pentru sculptură, organizat la Mălini (Baia), în 1890.

La Dorna a terminat localul de școală vechi, pe locul donat de preotul Gh. Ortoanu, a înființat o bibliotecă școlară și găsea timpul necesar ca să mai țină ore de curs și în satul Gioseni-Rusca, la 5 km. depărtare, joi și duminica după masă, deși pe atunci școala se făcea numai pe zile întregi. A înființat o cantină școlară cu internat, unde luau masa și dormeau 20 elevi aduși din văgăunile depărtate ale comunei, dela 10-12 km., pentru a putea să urmeze la școală. Acești copii veneau luni dimineața și plecau sâmbătă seara la casele lor, fiindcă era numai o singură școală primară, pe când azi sunt cinci!

De remarcat e faptul că întreținerea cantinei cu hrană și lemne se făcea de săteni în chip benevol, atât de mult reușise învățătorul să infiltreze în sufletul țăranilor dragostea de școală și de aproapele. Tot în comuna Dorna, vrednicul dascăl a înființat banca populară „Dorna Carpați”, după statutele întocmite de I. Dumitrescu-Bumbești — legiferate mai târziu.

A făcut cea dintâi grădiniță școlară de legume, într'o răglune muntoasă, unde nici nu se pomenea despre grădinițele; iar pentru rezultatele obținute, a fost premiat în 1903 cu instrumente agricole și cu 45 feluri de semințe, prin ord. nr. 1989, din 17 Februarie, 1903, al Administrației Casei Școlarelor.

Dorna, fiind punct vamal, așezat pe malurile Bistriței și Negrei, plutele care veneau pe Bistrița în tranzit din Bucovina, erau ancorate la malul „austriac”. Prin stăruința lui Vasile Plenescu, controlul plutei și al lemnăriei a trecut pe malul

român, contribuind astfel la ridicarea morală și materială a comunei Dorna. Atât nolle schele de plute cât și cooperativa au mai înfrânat specula sălbatică a Evrellor ce se oploșeau la Dorna. De notat că astăzi în comuna Dorna nu se mai află niciun evreu, spre cinstea locuitorilor al căror spirit economic și negustoresc a fost dezvoltat în mare parte și de Vasile Plenescu.

În 1904, fiind trimis la cursul de lucru manual din Câmpulung-Muscel, a învățat lemnăria și a obținut diploma cu rezultate: „prea bune” și premiul care consta dintr'un dulap cu instrumente și o teighea.

Totdeauna în curent cu nolle metode pedagogice, Vasile Plenescu a introdus textul de pregătire a lecțiilor, tocmai când pe valea Bistriței se începuseră și conferințele didactice de către ilustrul învățător Mihail Lupescu; mai târziu, învățătorii au fost obligați să-și facă toți textul de pregătire.

Ca președinte de cerc cultural, a ținut ședințe cu deosebit prestigiu, ceea ce l-a adus și cinstea de episcop al bisericii, la restaurarea căreia a contribuit în largă măsură. Apoi a pus bazele unui al doilea local de școală din cărămidă, adunând prin stăruitoare muncă materialul lemnos dela societăți forestiere. Cărămida și costul lucrării au fost suportate atunci, în cea mai mare măsură, de preotul Gheorghe Ortoanu.

Ce oameni și ce vremuri! Preotul își dădea strâns mâna cu învățătorul pentru binele obștesc, ridicând biserici și școli cu munca și cu banul lor, de aceea toată viața au fost cinstiți de oameni și de oficialități și de aceea amintirea lor crește în inimile sătenilor cu fiecare zi ca o pildă mare și ca o muștrare amară totodată. Pildă mare pentru cărturarii satelor care-s pe drumul cinstei și al jertfei, dar și amară muștrare pentru aceia care fac negustorie din profesiunea și chemarea lor.

De aceea, în sufletul Dornenilor mai în vârstă și vrednici gospodari, câți au supraviețuit războiului de totală jertfă, stăruie sufletul mare al lui Vasile Plenescu, iar vestea morții sale a fost atât de dureroasă și pentru Dorneni.

Transferându-se la Drăgășeni-Baia, a completat gospodăria școlii cu grajd, șură, împrejmuire și grădina școlară. Este în această preocupare manifestarea unui suflet care nu poate activa în deșert la școli izolate pe maldanuri. O altă preocupare era aceea a lucrului manual: traforaj, sculptură, cartonaj lucruri în miniatură de gospodărie pentru băieții ori învățământul țesătoriei pentru fete, conducându-se de principiul că astfel

de îndeletniciri disciplinează vleața și-l asigură o educație morală, pe lângă îndemnul care se dă spre dezvoltarea gustului de industrie națională.

Tendențele mai nouă în școala românească erau anticipată de Vasile Plenescu, care știa să îndemne fără a jigni, sfătula cu căldura unui părinte, era un model de cinste, de credință, de iubire și de jertfă, ceea ce a dus repede la înflorirea satului. Pornind de la construirea unei fântâni cu săteni, ajunge la zidirea unei biserici din cărămidă, la înființarea unei bănci populare, la un juru de împăcăciune, la organizarea unui cor bisericesc, realizări pe care sătenii din Drăgușeni le au vădit în fața lor și-și amintesc cu desăvârșită recunoștință de fostul apostol al satului lor timp de 7 ani.

Și toată această activitate susținută a prilejuit îndemnuri nouă, eforturi și mai puternice, pe care numai devotații profesunilor lor o pot avea. Astfel, trecând la Lespezi-Bala, Vasile Plenescu a organizat școala primară mixtă, a organizat serbări și șezători; a ținut numeroase conferințe și predici, a înființat coruri școlare și a stăruit să se înființeze școli aparte de fete, de băieți și grădiniță de copii. În timpul marelui război, mulți din elevii lui Vasile Plenescu au purtat focul dragostei de neam pe culmile mari ale gloriei și au rămas pe câmpul de onoare fără șovăire.

Erau clipe de nestăpânită emoție, când întâlneau pe străzile Folticeniilor pe Vasile Plenescu îmbrățișând pe foștii lui școlari plecând în lupte ori întorcându-se cu aceeași violență în priviri. În amintirea eroilor căzuți a ridicat un monument la Lespezi, contribuind în largă măsură și cu banul său.

La Lespezi, în cei 16 ani de muncă, a condus Banca populară „Plugul român”, a înființat o cooperativă de brutărie și una de lemne de foc; o înființat două obști: una de cumpărare de veci, numită „Ridicarea Țăranului”, în Strețel, comuna Stolniceni—Ghițescu și a doua de arendare: „Ștefan C. Ioan”. S'a ajuns astfel și la vânzarea cerealelor în comun, iar în timpul războiului, toată aprovizionarea populației din cele două comune: Lespezi și Stolniceni-Ghițescu s'a făcut prin banca populară. Prin aceeași bancă s'a făcut cultură întinsă de sfeclă pentru fabrica de zahăr din Roman, aducându-se un real câștig sătenilor.

Tot Vasile Plenescu a fost și Inițiatorul Federației „Buciumul Moldovei” din Folticeni, împreună cu controlorul Strat și învățătorul Ilie Mihailescu și a contribuit la cumpărarea loca-

lulul Federaiei împreună cu D-nii Gavrillescu și Glosanu.

Pentru propagarea acestor idei cooperatiste, a intrat în comitetul revistei „Răvașul Poporului”, care a devenit minunata foale sătească: „Vestitorul Satelor”. — De notat este că acest dascăl de școală militantă, a fost și dascăl bisericesc la o biserică dintr'un sat vecin, la Hârtoape — Lespzi, timp de 8 ani.

Intre anii 1922-1923 a fost revizor școlar de control, iar pentru întreaga-i activitate a fost recompensat cu medalia „Răsplata Muncii, cl. I-a” și cu adrese de mulțămire din partea Ministerului Instrucțiunii.

Fiind insistent sollicitat la Pașcani, Vasile Pienescu și-a încoronat aici opera sa. Într'un local nou de școală, cu o bogată zestre rămasă dela predecesorul său I. Tatu, știind să câștige ajutorul Casei Autonome C.F.R., dragostea directorului general Henry Fogtberg și sprijinul moral al D-nei Inspectoare Marcela Nicolau, învățătorul culegea laurii muncii sale neprecupețite.

Iată ce glăsuște procesul-verbal din 17 Sept. 1931, al Inspectorului școlar C. Popescu: *„Cursurile au început regulat și majoritatea copiilor și-a procurat cărțile și rechizitele școlare, ceea ce este foarte lăudabil. De altfel, această școală este de elită datorită muncii neobișnuit de intensă depusă de d-l Vasile Pienescu, în calitate de director. D-sa are direcția de patru ani. D-l Pienescu a depus o muncă uriașă și plină de avânt făcând din școala d-sale o școală de frunte, iar activitatea d-sale a marcat un însemnat progres și a prilejuit un stimulent pentru celelalte școli, prin puterea de sacrificiu a d-lui V. Pienescu. Totul arată ordine, muncă plină de sistemă, entuziasm și înțelegere desăvârșită a rostului ce-l are învățătorul în propășirea culturală a poporului nostru. La vârsta d-sale, mă încântă puterea de muncă și sacrificiu de care dă dovadă. D-sa este mai tânăr, privit prin prisma activității desfășurate, decât alți tineri învățători. Are atelier unde se lucrează practic și bine reușit, bibliotecă bogată, material didactic suficient și admirabil aranjat. În fine, școala d-sale este o podoabă din toate punctele de vedere, pentru că o podoabă i-a fost sufletul pe care în întregime l-a închinat școlii, rămânând sărac la acest apus de carieră, dar având o bogăție frumoasă în munca depusă pe ogorul școlii și nouă copii toți foarte bine rostuiți în viață. Față de această muncă și având în vedere noile dispoziții ministeriale cu privire la alegerea directorilor, propun și rog autoritatea superioară să mențină în direcție și anul acesta pe d-l V. Pienescu, ca un omagiu pentru munca ce a depus-o.*

Vasile Siencescu

Este un imperativ care trebuie să pornească de sus față de cel ce a știut să-și pue pe altarul de muncă întreaga lui ființă".

Al doilea proces-verbal, din 20 Decembrie, 1932, al d-lui revizor I. Holban specifică: „Arhiva în cea mai deplină ordine este utilizată de d-l director în Istoricul școlii, pe care îl lucrează. Monografia este întocmită pentru sărbătorirea a 58 ani de viață a școlii. Gospodăria școlară este în deplin progres, iar vechea bibliotecă este sporită și repartizată pe clase. Muzeul școlar este completat cu tot materialul intuitiv. Casa de economie funcționează în bune condițiuni și o cooperativă școlară este gata să ia din nou viață. În toată conducerea acestei școli se vede energia mereu întinerită a d-lui Pienescu, care a reușit să facă aici o școală model. Pentru generația tânără de dascăli, exemplul dat de d-l Pienescu este înviorător. Pentru chipul cum este condusă această școală, pentru dragostea și priceperea ce depune, vom cere autorităților în drept să releve aceasta ca exemplu și să-i aducă mulțumiri”.

Cine a trecut pe la școala lui Vasile Pienescu dela Pașcani, a rămas impresionat de gospodăria școlară și de expoziția lucrărilor efectuate de elevi.

Astfel, după o muncă de 44 ani pe ogorul școlii, învățătorul Vasile Pienescu s'a retras mulțumit la pensie în orașul Botoșani, unde și-a petrecut restul zilelor tot în mijlocul dascălilor, fiind stimat și iubit de toți, iar el fericit că și-a văzut bine rostul copiilor, după cum singur mărturisește în însemnările sale.

Iată de ce amintirea lui Vasile Pienescu rămâne vie și plină de viață.

V. T.

Maxime: Nimic nu este imposibil; sunt drumuri ce duc în toate direcțiile, numai să avem destulă voință și atunci vom găsi destule mijloace.

(La Rochefoucauld).

Regreți foarte rar de a fi vorbit puțin, foarte adesea de a fi vorbit prea mult.

(La Buryère).

Iubește biruința pe nevoală.

(Dim. Cantemir).

PAGINA SATEASCA

Fudulia e sărăcie.

Înainte vremuri, da, era lumea „mai necloplită” și îmbrăca opincă cu aște de pěr de cal, obeală de lână în locul clorapului subțire, care se zice că e de mătase, și a pantofului cu *tocul* înalt care învelește piciorul unei femei de azi în timpuri friguroase de primăvară, toamnă și chiar de iarnă.

Înainte vreme femeia își învălea piciorul într'un clorap gros de lână, care costă mai puțin decât clorapul subțire — *de mătase de azi* — și nu-l păsa de vremurile aspre ale iernii și nici ușa doctorului nu avea la ce o deschide prea des.

Astăzi, între două gospodine nu mai auzi decât de boalele care-s tot la modă; *de dantură*; ori se calnă de servitoare. Dar și servitoarele fac parocă în cluda stăpânelor, că de multe ori, când într'într'o gospodărie mai de vază, crezi că servitoarea e stăpână. Aerile, îmbrăcămintea, roșu de buze, pantoful, toate te împing să-l săruți mâna, de te mănâncă o rușine, în cât nu știi ce să mai faci.

Și așa, cu pantofii de *lac* sau de *antiloșă*, o lau bletele fete ori gospodine prin noroi șase-șapte km., până la un târg, sau în alt sat. La două drumuri de astea, numaidecât trebuie alte încălțăminte, tocmai bine când se schimbă și moda.

Unde mai puț că gospodinele sunt nevoite să cumpere ceea ce e mai nou, că de altfel rămân de răs față de slujnice. Din această pricină, de creșterea oilor nici nu se mai vorbește, pentru lâna lor trebuincioasă în casă, că tare greue să îngrijești de ele cu asemenea încălțăminte; d'apoi și vitele mari, cam dau cu coada și feștelesc mândrețe de halnă cumpărată din târg. Cât despre lucrul inului și al cânepel, nici pomeneală măcar că stăpânirea stărute cu îndemnuri bune și chiar cu ajutoare pentru cel cu tragere de inimă.

Cum a venit moda la oraș, cu rochița scurtă până la genunchi și cu pleptul și spatele gol, numai ce și-al văzut gospodinele dela sate cu catrințele scurte, cu pleptul și spatele gol; cu părul retezat, pantofii cu tocuri de o schloapă, de parcă ar fi la comédie, cu unghii vopsite roșu și la plimbare cât e zlua de mare în sus și în jos, zâmbind anume să li se vadă

cel câțiva dinți îmbrăcați cu tînchea galbenă. Câtă muncă pe ele numai cu sprîncenele! Iar sticluta cu parfum și tabacherea cu tutun sub brâu, în locul pungii cu balere de altă dată.

Cerceil și mărgelile, inelele și *agrafele* scîlpitoare, împodobite cu sticlă colorată; în afară de mărgelile mărunte și fluturii, de firul și peteala și multe care nu le mai ții minte! Cât despre pudră și roșajă, astea, se știe, că nu-ți mai trebuie să vezi palajă dela Iarmaroc! Și toate acestea se petrec la noi, căci ne lipsește sfatul, cartea și pilda cea bună, de fiecare zi.

Augustin Țăranu
Gospodar

Maxime: Curajul cel mai de trebuință, în această lume, nu e totdeauna de natură eroică. În viața de toate zilele trebuie curaj ca și pentru marile fapte ce aparțin domeniului istoriei. Este, de pildă, curajul de a fi cînstît, de a te împotrivi ispitei, curajul de a spune adevărul; curajul de a fi ceea ce suntem cu adevărat și de a nu pretinde să trecem cu drept ceea ce nu suntem.

(S. Smiles)

Cel care vorbește mult ca să rîdă alții, este același care e gata oricînd să vorbească de rău chiar pe acela pe care îi face să rîdă.

(Molière).

In izolare fiecare simte ce este.

(Schopenhauer).

PAGINA ELEVILOR

Curente nouă în literatura română

În toate formele pe care le ia viața universală pe toate țărmurile, se deosebesc epoci, curente, uneori secole de întinerire, alteori secole uriașe de lumină care determină schimbări umbrind sau luminând viața a serii de generații.

Așa s'au născut curentele în istorie, în religie, mai târziu în literatură și în viața socială, împărțind omenirea în epoci și trasând linii de conduită a vieții...

Nu trebuie să ne închipuim că un curent se impune sau moare prin voința cuiva. La un moment dat se resimte bătrânețea unui curent sau, mai bine zis, degenerarea lui prin pierderea idealului. Nu-și dau seama de aceasta decât câțiva savanți ori critici, care însă rămân izolați. Umbra degenerării se întinde până când apare o scântee. Privirile se îndreaptă la început mirate, apoi cu lăcomie spre noua lumină... Savanții o analizează și decretează apoi pe poetul genului, pe omul epocii.

Literatura universală e țesută din curente isvorite din imperioasa nevoie de a se înol viața. Totuși literatura noastră n'a avut puterea și poate nici nevoia să asimileze spiritul românesc toate curentele universale.

După curentul popular, introdus rău în lumea cultă prin lăutari, pătrunde prin cultura apuseană, în lumea românească, un nou curent; romantismul. Apoi, ca o reacție împotriva degenerării romantismului apare, clasicismul. Când la baza tuturor fenomenelor și formelor vieții, este așezată știința devenită atotputernică, își face loc un alt curent; realismul.

Romantismul subjugase și subordonase rațiunea imaginației și sentimentului. De aceea, când a apărut un nou curent cu baze pe materia palpabilă, toate privirile se îndreptară spre rândurile noului front al vieții—realul—.

Toată lumea vedea în știință viitorul, iar prin literatura corespunzătoare o mistică vârstă de aur a pământului.

Deci, știința ajunge slugura conducătoare a omenirii, având ca ideal reorganizarea lumii, deslegarea pe cale științifică a celei mai mari taine—existența.

Sufletul rămâne așadar, numai ca atribut al materiei, omenirea creându-și o religie pentru timpul în care ajunsese; cultul științei.

Conștiința este redusă în felul acesta la rolul de funcțiune a materiei, a structurii nervoase omenești. Filosofia e materialistă explicând lumea și viața ca un joc etern al materiei și ca un produs al mișcării mecanice universale. Pentru a întări ipotezele, promotorii cercetează științele, în special cele naturale, explicând inexistența sufletului prin evoluția lui. Dacă ar fi de natură divină supremă și în afară de materie, sufletul n'ar degenera odată cu slăbirea materiei ce-l înconjoară.

O inteligență supremă creatoare nu există, după cum nu există transcendentul Dumnezeu al teiștilor. Dumnezeu și nemurirea sufletului sunt doar ipoteze ce nu vor putea fi niciodată verificate.

Și acest curent n'a rămas numai în lumea cugetării științifice. S'a răsfânt asupra întregii vieți, cucerind până și religia și arta pe un timp de douăzeci de ani, termen relativ scurt dacă ne gândim la forța cu care a pornit. În artă, acest curent realist a dus la poezia adevărului, la redarea integrală a naturii, fără a idealiza nimic, transformându-se apoi în naturalism —curent care cere zugrăvirea a tot ce e crud și grosolan în omenire, înfățișându-ne cel mai trist tablou al vieții.

E singurul merit al realismului pentru artă, căci a îndreptat privirile spre natură, smulgând artiștii din romantica lume închisută și lipsită cu totul de adevăr. În al doilea rând, a ridicat realitatea la rang de sursă de inspirație, lărgind astfel domeniul și creând un stil independent corespunzător cu concepția artistică. Dar nu totdeauna ideea poate predomină omenirea secole de-a-rândul. Concepția mecanicistă care în artă se rezumă la fotografierea naturii brutale, cade pe planul al doilea. Artistul nu mai vine ca un fotograf, ci se încadrează în viață, dându-și seama că o mișcare, oricât de supremă, dacă e materială nu poate produce o energie spirituală, o conștiință. De unde materialiștii vedeau sufletul de natură umană fără să-l influențeze și dispărând odată cu trupul, alții și anume impresionii observă și sunt impresionați de fenomene.

El pleacă tot dela realitate, întuesc așa cum întuim tot, trecând obiectul întușiei prin toate simțurile și sunt emoționați de liniștea adâncă universală, imprimând în artă emotivitate și dând naștere impresionismului și expresionismului.

Caracterul distinct al expresionismului este idealul. Imaginea devine universală, cu forțe dumnezeiești. Poetul tinde către etern și către absolut prin imaginea ideală, dând o poezie cugetată. Odată cu aceasta, poezia scapă de sub domeniul inve-

chit al ritmel și ritmulul, păstrând doar muzicalitatea. Ca izvor de inspirație găsesc realismul și primitivismul social românesc, căci țăranul este mai aproape de Dumnezeu.

Din lupta dintre realism și impresionism, apare o nouă latură care se răsfrânge în artă, un curent nou care caută să libereze poezia de cugetarea pozitivă și de sentimentalism. Este simbolismul.

Simbolismul n'a rupt legătura cu trecutul și pune bazele împăcării idealismului cu lumea concretă, atrăgând atenția asupra urlașei vieții sufletești, dar rămânând mereu în marea lume reală cu domeniul inspirației.

Dela începutul vieții sale, arta a fost o profetie a vremilor viitoare și niciodată n'a fost înțeleasă atunci când s'a născut. Totdeauna au trebuit secole întregi pentru a se înțelege ideea ce predomină arta în general. Așa s'a întâmplat că poezia eminesciană n'a fost înțeleasă sau a fost prea puțin pătrunsă în timpul vieții marelui artist. Romantismul lui M. Eminescu este sonor și real, trăitor peste veacuri cu toate curentele ce-au trăit sau se vor naște de-acum înainte.

„N'avem arme, dar iubirea de moșie e un zid

Care nu se înfioară de-a ta faimă, Baiazid“.

Puternic realism național în epoca de decădere politică ce a trăit-o poetul. Nimeni n'a putut integra naționalismul în artă cu atâta măiestrie ca Eminescu și nici nu va simți nimeni mai puternic durerea depărțării dela natură.

„Și cum vin cu drum de fier

Toate cântecele pier,

Sboară păsările toate,

De neagra străinătate.

După ce Eminescu trecu în lumea veșniciei, poezia a rămas un timp supusă influenței artelor sale, dar degenerând în tânguiri exagerate. Vlăhuța îndreaptă privirea poezilor și dă drum nou artelor, iar poetul Ardealului Gh. Coșbuc inaugurează un nou curent — sămănătorismul — îndreptând pașii artelor spre vatra primitivă a țăranului, cântându-l nunta și moartea, munca și jocul, durerea și veselia, lobăgia și idealul. Tot sămănătorist e și Șt. O. Iosif, cântând durerea despărțirii de locurile dragi, în „Pastel“.

„Neguri de brădet se întind. . .

Turla'n văi de mult e ștearsă,

Dar voinicul pribegind,

Tot mai ține fața'ntoarsă. . .

Se pare că vedem fața arsă de soare a volnicului ce pleacă departe, lacrimile ce-l brăzdează fierbinte fața și ațintirea ochilor spre singurul punct... ce nu se mai vede: „turla bisericii“..

Cu aceste fugare observații, să vedem noile școale și curente ce putere au asupra epocii noastre de viitor, și care este idealul suprem al artelor contemporane.

Primul curent apărut în locul naturalismului a fost simbolismul, care prin însuși numele său arată și caracteristica sa. Nu iubește descrierea, nu subliniază stări și fenomene, nici nu insistă asupra lor, aici trezește ecouri îndepărtate, care ne duc pe noi să visăm în locul artistului, să simțim în viața poeziei, viața noastră interioară.

Cunoaștem simbolismul în poezia lui D. Anghel, făcându-ne să privim viața prin prisma nesiguranței visurilor, interiorizând toate fenomenele, planând asupra tuturor formelor vieții marea taină a universului.

*„Pe gura scorburilor vântul plecat a deșteptat un cânt,
„Și'nvoalte măneci hârbotate se'ntind ușoare să salute,
„Preludiu, acestei stinse și dulci orchestre nevăzute,
„Și-apoi cu reverențe pomii s'au închinat pân'la pământ!“*

Nu numai că asistăm la „Balul pomilor“, dar îl trăim în noi, umplându-ne sufletul de unduirea domoală și parcă dure-roasă a pomilor înfloriți, „dantelați“, ce joacă la muzica mistică a vântului care îmbrățișează ramurile. Dimitrie Anghel nu ne formulează sentimentul de care e pătruns la „Moartea narcisului“, ci ni-l desvăluie, cum ar trage cortina la o scenă nepregătită. Vedem dintr'odată, ca într'o vizionă, apoi nu mai vedem decât în interiorul nostru și atunci ni se pare că nu mai vedem ceva din natură, ci trăim noi înșine fenomenul.

*„E magul amintirii cu lampa lui albastră,
Ce s'a trezit și scris în vechea lui scriptură,
Din tot ce e acum și toate câte fură,
O jalnică poveste ce seamănă cu-a noastră“.*

Trăim emoția puternică, dar n'o putem defini. De unde vine? Visăm?... Nu, e veșnica taină a eternului, e taina pe care o trăim toți și n'o înțelegem niciunul, e taina divinității omenești. Aristocrat al condelului, Anghel ne pune în situația de a trăi momente cumplite, când nu mai înțelegem nimic, când nu mai știm dacă viața ce-o căutăm e vis sau o trăim noi înșine.

Adevărată fantezie. Îți vine a crede că tu însuși ai luat spada dreptății să ucizi pe regele mișel... culegi flori cu Ham-

let și florile-s ude de sânge... Îți pare atunci c'al omorît pe tatăl Ofeliei iubite... acum ce-o să răspunzi? Te'ntrebi mereu, cu nervii sdruncinați ca și-al lui Hamlet... și plcăturile de sânge cad din flori...

*„Și tot mai mari, mai dese, porniră ca să cadă...
 „Dar el fugea și'n goana, cu poala lungii mante
 „Și-adăpostea de sânge strălucitoarea spadă.
 „Gândind ce-o să răspundă nebunei lui amante.*

În gând va apare o lume urlașă de gânduri ce n'au fost exprimate de poet; le simțim noi, sunt ale noastre prin cuvintele vrăjite ce aduc idei nouă neexprimate...

*„Cuvinte juvare . . . din ce adânci nevoi
 „Ați răsărit, ca'n urmă, ca niște diamante
 „Din val în val s'ajungeți, curate pân'la noi?*

În școala simbolistă a lui Anghel s'a pregătit Ion Minulescu, poetul „Romanțelor pentru mai târziu“.

În poezia lui Minulescu, ca și la ceilalți simbolști, cuvintele constitule toată armonia, cuvintele sunt simboale ale muzicii interioare, cuvintele trăiesc în noi și prin ele noi trăim ceea ce a simțit poetul în momentul inspirației.

*Porniră cele trei corăbii
 „Și-abea se mai zăresc . . . — Se'ngroapă
 „În golul zărilor pătate de violetul inserării,
 „Iar albul pânzelor întinse
 „În cenușiul depărtării
 „Zidește trei mausoleuri, în care dorm cei duși pe apă*

Apăsătoare plecare în necunoscut, dormind în mausoleul pânzelor, plutind în haosul lumii, ca pe o mare capricioasă

Poetul nu ne descrie forfota din port, nici marinarii care pleacă. Noi însă le vedem în noi, iar marea închisă și fantastică e viața în care plutim toți. Nu numai atât simțim, dar făcând abstracțiile de simbolism, ne vedem înconjurați de valuri, pe-o coajă înflmă de corable cu pânze, plecând pentru timp îndelungat în noi însine, setoși de „tristă pribegie“.

Un alt simbolist e Bacovia, poet ce are fericirea ca în viață fiind să vadă poezia sa influențând pe alții, un artist ce și-a creat un stil corespunzător idellor și sentimentelor — stilul bacovian. Armonia sufletească, impunătoarea și dureroasa neliniște sufletească a contemporanilor, care ne fac să pierdem simțul realității și să simțim nefericirea mai ușor de suportat.

Muzica lui e muzica interloară pe care o trăiește întreaga natură.

*„Plângeam și rătăceam pe stradă,
In noaptea vastă și senină,
Și-atât de goală era strada!
De-amanți grădina era plină!*

Tristetea se răsfrânge nu numai în rătăcirile pe strada pustie, ci și în grădina plină de fericiți, căci :

*„Tot orașul întrista
„Fanfara militară“.*

Ideea și simbolul sunt numai în sufletul nostru, poezia nu ne relevă, ea le notează fără logică și fără înlănțuire de imagini, ținând seamă numai de spontanietatea și fantezia poetului.

*„Ningea bogat și trist ningea, era târziu
Când m'a oprit în drum la geam, clavierul ;
Și-am plâns la geam și m'a cuprins delirul
Amar prin noapte vântul fluera pustiu“.*

Poetul nu mai respectă nici legile gândirii, nici ale istoriei și o stare de fapt îl duce în preistoria omenirii, la locuințele lacustre și trăiește un moment toată gama vieții primitive, vânătoarești, cu teamă să nu se prăbușească din golul sufletului, în golul material, în golul istoric provocat de neliniștea sufletească. Toate lucrurile dispar ca materii, simțirea se inflăcărează și n-o mai preocupă aspectul materiei, ci simbolul, sufletul adânc și tainic.

Dar toate acestea nu le vom simți, nu le vom înțelege decât atunci când le vom fi trăit, sau când le vom putea trăi în eul nostru. Ideea este aceea care ne îndeamnă să simțim, iar muzica ne dă măsura în care să trăim opera. Dar ca o regăsim a sufletului etnic, apare o nouă idee : solidaritatea omului cu străbunii prin legătura strânsă cu pământul. Este tradiționalismul — Reprezentant puternic al tradiționalismului românesc e Nichifor Crainic. Volumele sale de poezii poartă două peceti care arată idealul artei în „Șesuri natale“, „Zâmbete în lacrimi“, „Darurile pământului“ și „Țara de peste veac“. La început nu pricepem dacă poetul e simbolist ori tradiționalist. Analizând însă opera, găsim ca teren tradiția, iar ca formă modernismul. În peisajul lui Nichifor Crainic nu mai găsim setea de liniște, nici neliniștea străzilor bacovlene ; peisajul lui intră în structura intimă a poetului, făcându-l să se

inalte spre spațiul nesfârșit, impunându-i felul de a cugeta și a lucra.

*„Pământu'e rodnic, pământule sfânt,
Tu care-mi ești leagăn, cămin și mormânt,
Ridică spre focul aceleeași stele
Credințele tale, credințele mele“.*

Se leagă atât de strâns de pământ, încât îi atribue aceeași credință, același suflet cu al său și-l cere să-l înalțe credința spre nemărginirea stelei ideale.

Poezia lui e tradiționalistă, dar nu refractară inovărilor, omul nu mai așteaptă mana cerului, ci o cucerește supunând voinții sale voința naturii.

*„Văd sborul tău de cavalier aerian
Pe pajura de tine născocită,
Te'nalți să sameni geniul uman
În stearpa universului orbită“.*

Nichifor Crainic se întoarce iar la vechiul izvor, poporul, dând chiar accentul versului său și creând cuvinte după vechile tradiții. Ideologia tradițională îl face pe Crainic să se întoarcă la vechile tradiții și credințe ale poporului, poetizând cucernicia prinosului sfânt din primele roade ale naturii... aduse ofrandă Divinității...

*„Întâiul gând ți se cuvine Ție
Putere creatoare
.
O văd pe mama paznica fierbinte
A unei datini sfinte :
Cucernică adună'ntâiul rod de poame coapte
Și murmurând icoanelor misterioase șoapte
Tamâie îndelung și luminos
Al ramurilor pârguit prinos — (Prinos).“*

După forma cu care Crainic cântă legătura cu pământul în „Șesuri natale“, după misticismul cu care ridică gîla lui până la Dumnezeu, îl putem numi poetul pământului și al înfrățirii cu Divinitatea.

El e răscrucea noulor curente, la capătul dintre realism și naturalism deoparte și de altă parte la întretăierea dintre impresionism și expresionism. Impresionismul apare ca o lumină nouă prin adâncirea senzațiilor sufletești, interiorizarea viziunii împotriva materialismului care neglija înălțimile spirituale. Imaginea e cu baza în realitatea materială.

*Gorunule din margine de codru,
de ce mă'nvinge
cu aripi moi atâta pace
când zac în umbra ta ?*

Așa își începe Lucian Blaga opera sa.

E observarea de-o clipă a gorunului, apoi o liniște apăsătoare care-l face să privească în interiorul său și să trăiască o altă vleață, o vleață paralelă cu a gorunului în creștere și nîmîcîre.

*... „O, cine știe ? Poate că / din trunchiul tău îmi vor ciopli /
nu peste mult sicriul / și liniștea / ce voi gusta-o între scândurile
lui / o simt pe semne de acum.*

(Gorunul).

Starea sufletească e trecătoare, însă poetul a prins tocmai momentul, când dela întuișia de-o clipă, a trecut la întuișia liniștelor supreme care l-a sugerat ideea celeilalte lumi în care singur stăpânitor e liniștea nesfârșită, între patru scânduri ce pot fi ale gorunului sub care te-ai odihnit o clipă.

Trece apoi la elementul etern, Nepătrunsul Dumnezeu care ne-a dat scântela urlașă de lumină a începutului, nesfârșita iubire, ca lege universală și unică a existenței.

*Lumina ce o simt / năvălindu-mi în piept, când te văd, / oare
nu e un strop din lumina / creată în ziua dintâi / din lumina
aceea'nsetată adânc de viață ?*

(Lumina)

Tabloul lui Blaga e o pictură. Elimină toate culorile ce nu iau parte la construcția lui, servindu-se numai de elementele necesare fără a aduuga forme pentru a îngreua culoarea. Ideea dispare și ne înfățișează numai senzațiile alăturate fără logică, așa cum în natură pământul negru produce albeața crinilor și sterpele stânci ale Ceahlăului sunt împodobite de Floarea Reginei. S'aude sbor scurt și zadarnic de găște peste pajști reci. Undeva un cântec se pătrunde de chemări de veci — „Un fluer seacă, altul nu s'arată” — Un pelsaglu natural, prins într'un moment, care ne face să vedem o clipă moartea, nu în idee ci în înșurubirea elementelor, absurd alăturate.

Se întoarce la principiul eternității iubirii și întreabă :

*„Nu-mi presimți iubirea când privesc
Cu patimă'n prăpastia din tine
Și-ți zic :
„O, niciodată n'am văzut pe Dumnezeu
Mai mare ! ?”*

Pastelul e pictural, fulgii lui Mart se tem să se așeze în noroi ridicându-se să-și cate culb pe ramuri, iar de vânt și frig:

*„Mugurii — prea lacomi de lumină
Iși sgribulesc acum
Urechile în guler“.*

(Martie)

Apoi, poezia trece din domeniul picturii, din tablourile impresioniste, în domeniul idellor, în arta expresionistă.

*„Soarele în răsărit, de sânge-și spală'n mare / lăncile cu
care a ucis în goană noaptea / ca pe-o fiară . . .*

Eu

*„Stau pe țărnișă și sufletul mi-i dus de-acasă / s'a pierdut
pe-o cărăruie'n Nesfârșit și nu-și găsește / drumul înapoi.*

(La mare)

Este pictor întâi. Ne dă un răsărit de soare pe care-l vedem apoi, când nici nu ne așteptăm și trece în lumea nesfârșită a idellor cosmologice. În arta expresionistă apoi, Blaga trece și în lumea naturii atotputernice. Omul nu mai contemplă natura supunându-i-se orbit de strălucirea ei. O cucerește și o subjugă eulul său „Pământul își apleacă munți în calea mea” și, în această înălțare, sufletul nu mai poate suferi preastrâmtul său locaș „Căci lutul tău slab mi-e prea strâmt pentru strașnicul suflet ce-l port“.

Ștînd că arta a pornit dela religie, Blaga se sbate să găsească un reazăm sufletului profund cucernic, atunci când simte că i se clatină puterea credinței. Însă cel mai mare merit al lui Lucian Blaga rămâne acela de a se fi întors cu arta spre primitivismul românesc, la credințele, himerle și superstițiile cu care poporul se apropie de Divinitate.

Prin aceasta, arta capătă o tendință moralizatoare, tocmai, ceea ce-i trebuie mai mult socialismului. Poezia lui Blaga, isvorită din suferința claselor de jos, ne rămâne ca un tablou mixt, un peisaj așa cum îl oferă natura și un peisaj interiorizat ca un reflex al naturii în eul nostru. Poezia e cugetată și n'o putem înțelege decât cugetând-o. Eminescu poetizase filosofia lui Kant și Schopenhauer — Blaga filosofează impresiile sufletului în momentele de liniște ce se prelungesc la infinit în fața clipei în care aude clopotele ce bat „ca o inimă umană“.

Deci, Blaga este filosof poet, imprimând poeziei sale nelămuritul dor al înălțării spre Dumnezeu, neliniștea sufletească în fața marilor concepții religioase ale poporului și ne face să

înțelegem Divinitatea prin mistic, așa cum o înțelege poporul. De aceea este și adeptul fervent al „Gândirismului literar“, alături de Crainic.

În școala modernist — simbolistă mai avem o generație de artiști ai cuvântului, ca : George Gregorian, Alexandru Phillips, Adrian Manu și alții.

Gregorian dezvoltă o filosofie a nimicniciei și a zădărniciilor eforturilor omenești, așa cum Eminescu mărturisea în poezia sa.

*„Da'n rezumat . . . , privind regește,
Că suntem turmă pe colnic
Ori licărim în greul clește
Sub laba ce ne urechește
. . . Trăim pentru puțin nimic — (În rezumat).“*

Poetul găsește și soluții pentru a ieși din impasul nimicniciei : o soluție cristalizată în multiple invocații și rugăcuni, numeroase dar slabe și a doua soluție e realizarea superioară din punct de vedere estetic pe care încearcă să o exprime în „Bețivul“.

Tot în modernismul artei încadrăm și proza contemporană care se poate măsura cu cele mai de valoare opere ale apusului.

Curentele nouă în poezie s'au răsfrânt cu razele și în proză.

Romanul tinde spre poezie, se apropie de ea cu atât mai mult cu cât poezia s'a eliberat de ritm și rimă, păstrând doar domeniul suprem al artei pure, lărgind orizontul privirilor, trecând de la peisajul extern la peisajul răsfrânt în sufletul uman, căutând pe această cale să explice formele primordiale ale vieții, filosofând în arta poeziei.

Noile curente n'au adus numai o notă nouă în poezie, ele au transformat arta eliberând-o de metrica subjugătoare, interiorizând natura, făcând poezia adânc umană, atrăgând atenția asupra sufletului ce trăiește și se manifestă independent de constrângerea țărânilor trupești.

Poezia e evocatoare și invocatoare de sentimente și trăiește prin stările ce ne provoacă, nu prin ritmul cadențat.

E mistică, apropiind pe om de Dumnezeu, împăcându-se cu explicarea ce o dă poporul Necunoscutului, căutând doar s'o interiorizeze modernismul, filosofând și ridicând pe om la înțelegerea mai desăvârșită a forțelor divine ce conduce neînțeles și nesfârșit universul — vleața și moartea.

Monoranu Th. Neculai

cl. VIII-a Șc. Normală, Piatra-Neamț

Folclor.

Strigături auzite la hora din comuna
Vizantea — Vrancea, — Jud. Putna.

*Dragi imi sunt fetițali
Când le cresc codițali,
Dar mai dragi imi sânt atunci
Când imi dau gurițe dulci.*

*La horă mă'ndes, mă'ndes.
Și'n război nu știu să țăs.
Mama țăsâ, mama toarci,
Fata știe doar să gioace!*

*Lăsați hora linișor,
Câ-i păcat de obrăjior.
Cadi pudra di pi el,
Și rămâne urâțâl!...*

*La horâ pantofi di lac
Ș'acasâ mălai di leac!
La horâ'n șoșoni imi vii,
Și-acasă de-abia ti țâi!
La horâ numa'n matasă,
Și-acasă nimic pi masâ!
Frunzâ verdi iasomii
Loate-ar dracu fudulie!...*

*Gioacă leli nu ti faci,
Ori nu gioci cu cini-ț placi?
Cu cel care-ț placi țâi,
Ai giuca șâ nu ti'ngii!..*

*Săti-mi-i și apă-aș (bè)
Din cofiță n'aș măi vre,
Din patru frunzâ di fag
Din gurița cui mi-i drag!...*

Zegan Emanuel
Cl. 8 normală

Plan de lecție.

Clasa I-a

Obiectul : Scris — citit

**Subiectul : Cuvântul normal „au“
(Predarea literel „ou“).**

Scop formal : Să trezească și să cultive în sufletul copiilor dragostea de a scrie și citi frumos.

Scop material : Să facă cunoscută copiilor litera „u“ care unită cu litera „o“ formează cuvântul „ou“.

Material didactic : tabloul pe care se află scrisă descompusă litera „u“, alt tablou pe care se află litera „u“ compusă, și al treilea tablou pe care se află scris cuvântul normal „ou“.

Ocupație indirectă la cl. III-a.

Clasa III-a, fiți atenți la mine. Cât fac $5 \times 8 = ?$ Spune D. Dar $7 \times 2 = ?$ $7 \times 9 = ?$ Copii, am să vă dau o problemă. Să lăsați B. la tablă și să scrie datele problemei.

Un negustor a cumpărat trei duzini de farfurii cu 12 lei farfuria. Pe drum i se sparg, în coș, 5 farfurii. Se întreabă cu cât trebuie să vândă farfuria pentru a câștiga 180 lei la toate farfuriile cumpărate.

Se mai repetă odată problema de către propunător și apoi de doi-trei elevi.

„Vol știți ce este o duzină?... Este cineva care n'a înțeles problema?... Acum, în timp ce se va ține lecția la clasa I-a, vol să faceți problema dată.

„Clasa I-a, fiți atenți la mine.

A Copii, ce-ați desenat voi ieri, pe plăcuțe, cu domnul?... La ce-l bun oul?... Copii, cine poate să-mi scrie pe tablă litera sunetului o?... Scrie tu C... Pe câte spații se scrie?... Copii, cine poate să-mi spună o zicere despre ou?... Spune D... Spune și tu F... (Oul este de mâncat)... Spune și tu N... zicerea aceasta... Mai spune-o și tu B... Haideți s'o spunem cu toții odată... Încă odată s'o spunem... Care poate să-mi spună

câte cuvinte are zicerea aceasta?... Spune D... Ce cuvânt are la început?... Vi-l spun și eu... (Propunătorul spune clar și tare cuvântul „ou”) Cine poate spune ca mine?... Spune C... Spune și tu E.. Să spunem cu toții... Copii, de câte ori deschidem gura când spunem acest cuvânt?... (Se pronunță de către propunător acest cuvânt?... (Se pronunță de către propunător acest cuvânt rar și apoi de către elevi, pe rând, pentru a se putea deosebi numărul sunetelor). Câte sunete are acest cuvânt?... Spune B... Spune și tu H... Ce sunet se aude întâi?... o... Dar pe urmă?... u... Care din voi, poate să-mi spună tare și frumos ce sunet se aude la urmă?... Spune M... Acum să-l spunem cu toții... Copii, spuneți-mi și alte cuvinte cu litera „u”. (ud, nuc, cuc) Propunătorul va pune să spună câți mai mulți elevi asemenea cuvinte, dacă e posibil chiar toți.

B. Copii, astăzi vom învăța să scriem litera nouă „u” cu ajutorul căreia să scriem cuvântul „ou”.

II. A. Propunătorul scrie pe tablă cuvântul „ou”. Copii, aici se citește așa: ou. (Propunătorul citește tare și clar pentru a înțelege copiii). Cine poate să citească așa ca mine?... Citește M... Citește și tu B... Să citim cu toții... Să mai citească P... T...

Sub cuvântul scris de către propunător, pe tablă, se așază tabloul pe care se află scris cuvântul „ou”. Ce literă cunoașteți voi de aici?... Spune M... Dar ce literă nu cunoașteți?... Spune P... Litera „u”... s'o arate B. la tablă...

B. Am să fac eu pe tablă deoparte litera pe care n'o cunoașteți... (Se scrie litera u pe tablă. Dedesuptul literel „u” se așază, pe tablă, cartonul pe care se află scrisă litera „u”. A se vedea schița grafică)... Analiza... Din ce-i făcută litera aceasta?... Din o linuță în sus aplecată spre dreapta.../... și două cârlige rotunde în jos..U..U... Am să vă fac și aceste părți care la un loc formează litera „u”...

Se fac elementele literel dedesupt așezându-se cartonul pe care se află litera descompusă) Sinteza... Copii, acum să unim aceste părți... Ce literă am format?... Cu care seamănă din cele care mai sunt pe tablă?... Arată tu N... Din ce-i făcută litera „u”... Am să urmăresc eu litera u. Ce facem întâi?... O linuță în sus spre dreapta... Pe urmă... un cârlig... Cum este acest cârlig?... Gros în jos, rotund și subțire'n sus... Apoi ce facem.. Al doilea cârlig.

Propunătorul urmărește litera „u” scrisă pe carton zicând; subțire'n sus, gros în jos, rotund; subțire'n sus, gros în jos, rotund subțire'n sus. Copiii urmăresc cu degetul în aer, pe

mese și pe rând, câte unul începând cu cel mai bun care sunt chemați la tablă pentru a urmări litera scrisă pe carton.

Copiii, tot așa se scrie și pe plăcuțe. Scoateți plăcuțele și să scriem cu toții, voi pe plăcuțe și eu pe tablă, litera „u”. Propunătorul trece pe la fiecare elev făcând corecturile necesare.

Din ce litere am spus că e format cuvântul „ou”?..

Din ce litere am spus că e format cuvântul „ou”?.. Știm cum se face litera sunetului „o”?..Dar a sunetului „u”?..Atunci să scriem cu toții cuvântul „ou”. Propunătorul scrie pe tablă litera „o”. Se scriu apoi celelalte două cârlige care formează litera „u”... „Ce cuvânt ați scris pe plăcuțe?..”

Se face analiza cuvântului scris. Copiii pe rând, sunt puși să citească cuvântul „ou” scris pe tablă. Ia să citească cineva rar... La rostirea fiecărui sunet se arată și litera corespunzătoare.

Copiii, la fiți atenți. Când zicem „o”, ce arătăm cu degetul?.. (Semnul sunetului o). Dar când zicem „u”, ce arătăm cu degetul?.. (Semnul sunetului „u”).

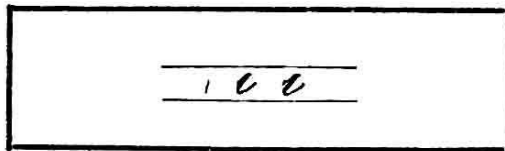
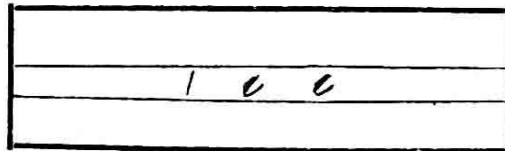
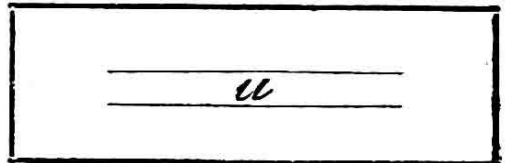
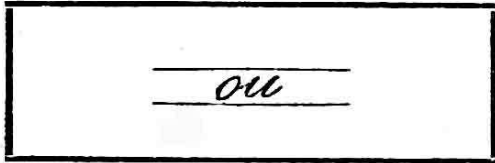
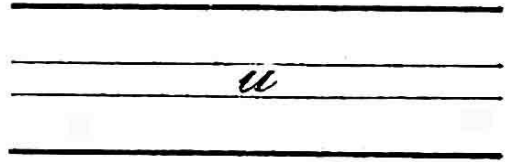
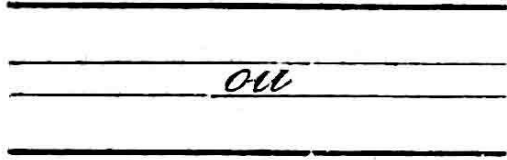
Sinteza cuvântului scris. Citiți ce ați scris întâi... (litera „o”) Citiți ce ați scris apoi... (litera „u”) Copiii, să citim una după alta (o..u). Mai repede. (o.u) Și mai repede (ou) Copiii acum am să vă scriu pe tablă cuvântul „ou”, așa cum l-am citit. (Propunătorul scrie cuvântul pe tablă cu literele unite, iar copiii îl scriu pe tăblițe). Se face cercetarea individuală și dacă e cazul la tablă.

III. „Ce ați învățat azi?.. Spune B... Noi am învățat azi să scriem și să citim cuvântul „ou. Când ziceți „ou”, ce se aude întâi?.. „o”. Ce sunet se aude apoi?.. Sunetul literel „u”. Când scriem cuvântul ou, ce literă scriem întâi?.. ..o... Apoi?.. u...”

IV. A. Recunoașterea literel „u” din abecedar.

B. Copiii, acasă, pe tăblițele voastre să scrieți două rânduri cu litera „u”, iar pe restul plăcuței veți scrie cuvântul ou.

C. Pe o bucată de scândură să faceți, din lut, litera „u” pe care ați învățat-o azi.

Schiță grafică.

Propunător
Tudoreanu Gheorghe
elev clasa VIII-a normală

C R O N I C I

SANITAREValoarea alimentară a laptelui de vacă.

De câțiva ani se dă o mare importanță alimentării copilului în școli. Inițiativă luată la început de câțiva învățători mai zeloși, generalizată apoi în urma foloaselor dobândite și rapoartelor primite din alte țări. Căci zădarnic ne străduim în atâtea domenii și cu atâtea osteneți să asigurăm un drum cât mai strălucit neamului românesc, dacă nu pornim cu problema de bază — copilul — care la noi, ca și în alte țări ale lumii, rămâne o problemă primordială, vitală.

Principalele cauze ale mortalității infantile fiind lipsa de igienă și alimentația defectuoasă și insuficientă, știind că în fiecare an ne mor câte 200.000 copii; că această cifră aproape constantă în cei 20 ani după războiu, reprezintă 4 000.000 de suflete din care dacă am fi salvat măcar jumătate, am fi avut acum încă 2.000.000 de tineri.

Tineretul în perioada de creștere are nevoie de o alimentație abundentă, bogată în substanțe albuminoide, hidrocarbonate, săruri minerale și vitamine pentru a-și clădi un corp viguros și sănătos, substanțe ce se găsesc toate la un loc în laptele de vacă.

Ce ar fi dacă acești copii ar primi regulat cantitatea suficientă de lapte? Hrana bună și îndestulătoare nu se adresează numai corpului, ea influențează și mintea, căci copilul prost hrănit este anemic și creierul său nu poate să dea tot efortul de care este capabil, producând lipsă de voință, de hotărâre și de energie. După cercetările Doctorului Mann din Anglia, s'a constatat că o jumătate de kilogram de lapte pe zi, dată regulat în hrana copilului, s'a determinat în cei patru ani de experiență un plus de greutate de $1\frac{1}{2}$ —3 kgr. de copil și o creștere în înălțime cu un plus de $4\frac{1}{2}$ — $5\frac{1}{2}$ centimetri, față de grupele care nu au primit lapte, dar care totuși primeau și ele o hrană suficientă; iar în America, după studii îndelungate, s'a ajuns la convingerea că nici vîilegatura, nici muntele, nici marea, nimic nu este mai folositor ca un pahar de lapte luat zilnic, iar pro-

fesorul nu mai strigă copilul cu pleptul plat și teșit „scoate pleptul în afară”, ci: bea lapte.

Laptele este o secreție totală a glandelor mamale, excepând colostrul muls în primele zile după fătare.

Din punct de vedere fizic, laptele este un lichid alb și opac cu reflexe albastru, sau gălbui, cu un gust dulceag și cu miros variabil caracteristic speciei. Este o emulsie naturală perfectă, în care globulele de unt de diferite mărimi sunt menținute în sus pense în masa apoasă, care este un amestec de soluții cristaloidale și coloidale. Densitatea laptelui variază între 1,028—1,040. Din toți produșii de secreție animală, laptele este singurul în echilibru osmotic perfect cu serul sângelui, având același punct de congelare. = — 0,055.

Din punct de vedere chimic, laptele de vacă conține toate elementele organice și minerale care sunt indispensabile vieții:

1. Apă în proporție de 87 — 90⁰/₀.
2. Lipide sau substanțe grase 3,5 — 4,5⁰/₀; untul.
3. Protide sau substanțe albuminoide 3 — 3,5⁰/₀; caseina, lactoglobulina și lactoalbumina.
4. Glucide sau sacharuri 5⁰/₀; lactoza sau zahărul laptelui.
5. Săruri minerale 0,9⁰/₀; cloruri, fosfați, sulfati de calciu, magneziu, sodiu și potasiu.
6. Săruri organice 0,2⁰/₀; citrați.
7. Substanțe metalice și metaloide în cantități infimite.
8. Diastaze celulare, mamare și leucocitare, amilază și peroxidază.
9. Vitamine de origine externă, alimentară.

S'au mai semnalat în compoziția laptelui mici cantități de fier, cupru, zinc, magneziu, iod, urme de siliciu, bor, etc. a căror valoare biologică în dezvoltarea animalelor a fost dovedită prin experiențele biologilor.

Principiile din lapte care joacă rolul cel mai important în creștere sunt protidele și materiile salin. Ele au un rol predominant în construcția arhitecturală a viitorului organism adult.

Cu cât laptele este mai bogat în azot și în materii salin, care să impregneze substanța organică a oaselor, țesuturilor și lichidelor organice cu atât creșterea va fi mai repede.

Sacharul special numit *lactoza* care arde în organism ne dă căldura și energia, ca și grăsimile din el.

Laptele mai conține și niște substanțe imune transmisiei de la organismul vacii care pot apăra pe om de unele infecții.

Vitaminele din lapte sunt importante pentru orice individ dar mai ales pentru copilul în creștere :

A. Vitamina A. se găsește în grăsimea laptelui în cantități apreciabile. Lipsa acestei vitamine ne dă boala numită xerophthalmia.

B. Vitamina B. în cantități mai mici a cărei lipsă ne dă boala numită Beri — Beri.

C. Vitamina C. = antiscorbutică, se găsește în laptele proaspăt și nefiert în cantități care variază după cum vaca a fost hrănită cu iarbă verde sau cu fân.

D. Vitamina D. = antirahitică, se găsește în lapte în cantități mici.

Pentru a păstra toate aceste calități, este bine ca laptele să fie băut crud fiindcă posedă în el vitaminele, se mistue mai ușor fiindcă are enzimele — fermenții — și apoi mai conține și substanțele imune (apărătoare contra multor specii de microbi); prin fierbere sau adăugare de substanțe antiseptice vitaminele și enzymele se distrug, însă acest lapte (crud) trebuie să fie consumat imediat căci se știe că este un mediu de cultură a microbilor foarte bun. Trebuie să ajungă la consumator pentru a fi fiert în 6 ore de la mulgere, iar vara, în cel mult 5 ore; căci, după cercetările de laborator, s'a constatat că un lapte bun, după 2 ore de la mulgere, conține 9.000 microbi pe gramul de lapte, iar după 24 ore 6 milioane pe gram.

Trebuie să fim atenți cu hrana vacilor să nu existe în fânul și pășunea islazurilor plante otrăvitoare ca : nebunariță, tutunul, căpușa, muștarul, lucerna aprinsă sau frunzele de sfec-lă mucegălte, plante ce ne alterează calitatea laptelui.

Laptele trebuie să provină de la vite sănătoase și curat ținute, muls cu mâna sau aparate curate, în vase idem; contrar, se poate ca și consumatorul să contracteze următoarele boli : bacilul tuberculozel, streptococi virulenți, bacilul tiflic, paratific A. și B., microbii scarlatiniei, difteriei, etc.

Pentru a preveni aceste neajunsuri, se recomandă ca laptele să fie filtrat pentru a-l curăți de impurități și apoi fiert după metoda daneză la 80 — 85,^o timp de 1 — 2 minute, sau la 60-70°, timp de 30 minute.

După cum am văzut, laptele este un aliment complet, ce se digeră ușor și care este foarte lefțin și la îndemâna tuturor.

Dr. Ștefan Marin

LITERARE.

a). Din poezia chineză, traduceri de Al. T. Stamatiad.
 b). Despre condițiile poeziei, de N. I. Herescu. c). Cărțile populare în literatura românească, de Mircea Eliade. d). Note despre stil. e). Aspecte lirice contemporane, de Șerban Cioculescu — toate în Rev. Fundațiilor Regale, Aprilie, 1939.

Insemnări ieșene, numărul 5, din Mai 1939, este închinat în întregime lui Mihail Sadoveanu cu prilejul înmânării diplomei de *Doctor honoris causa*, pe care l-a conferit-o Universitatea din Iași. Numărul 6, din Iunie cu un bogat cuprins de articole, cronici și note. Edificatoare zâmbetele ironice din „*Table beoșiene*”.

Viața Românească, revista de literatură, știință și ideologie, în numărul 5, din Mai 1939, ne prezintă, ca de obicei, importante cronici literare, lingvistice, didactice, științifice și plastice, precum și edificatoare recenzii.

Convorbiri Literare. Cu numărul 1 din al 72-lea an, vestita revistă a junimii a intrat sub direcția d-lui I. E. Toronțiu. Numai cărturarilor de rasă știu să treacă făclia înaltelor gânduri în mâini tot mai riguroase. Numai astfel bătrânii cărturari reîntineresc, numai astfel tânăra generație se valorifică. În numărul 1 din Ianuarie, 1939 găsim: *Amintiri dela începutul carierei* de D-l prof. I. Petrovici; în numărul 2, din Februarie 1939, D-l prof. N. Iorga scrie: *Momente de apropiere*.

Revista Fundațiilor Regale, nr. 4 din Mai, 1939, este închinată memoriei Regelui Carol I.

Ore — poeme — de N. F. Costenco. Chișinău, 1939. Literatura basarabeană se îmbogățește sufletește cu noul volum de poezii, în care colcăie vremuri bătrâne (Pământ natal) și simțiri intime (charmion). Dar volumul de poezii al d-lui Costenco este și răscolitor de duioase vremuri și scoboară în sufletele noastre încântarea, la gândul că pe plajuri basarabene se aude tot mai melodioasă lira românească.

B). ȘTIINȚIFICE

Originea apelor minerale de Prof. Romulus Cloată, în rev. *Natura* din 15 Aprilie, 1939.

C). DIDACTICE

Revista Generală a învățământului, din Ian.—Febr. 1939, cu două studii de actualitate: 1. *Învățătorul în concepția ac-*

tuală a Statului Român, de Prof. Iosif Gabrea. 2. Limba română în școalele secundare, de Prof. Aurel Dinulescu; iar în numărul 3—4 din Martie-Aprilie: *Solidaritatea și disciplina națională în Stat*, de Marla I. Gabrea.

Din problemele localismului educativ, de Stanclu Stolan, Buc. 1939. Cuprinde 6 capitole, urmate de o bogată bibliografie.

a) *Temeiurile psihologice și sociologice ale localismului*: numai condițiile locale exercită influențe hotărâtoare pentru formarea copilului și de aceea trebuie cunoscută temeinic unitatea socială din care pornește copilul pentru a-l putea integra mai târziu în societate.

b) *Individualizarea învățământului în cadrul dictat de viața locală*, pentru a crea un individualism „solidarist”, nu vag și centrifug.

c) *Pedagogie și folklor*. Cunoașterea satului printr-o metodă activistă care să poată duce la alcătuirea pedagogiei românești și la o evoluție organică a vieții noastre, strâns legată cu pământul românesc.

d) *Comunitățile de muncă școlară și mediul educativ*: este idealul școlii actuale pentru organizarea, coordonarea și armonizarea cunoștințelor spre a putea fi folosite real și practic în viață, în școală și prin ajutorul instituțiilor anexe. (Pentru aceasta trebuie oameni cu suflet și cu pricepere și nu beneficiari grăbiți cum se arată unii în provincie).

Ce ideal au dus la această știință a fenomenului educativ și ce realizări s'au putut împlini la noi, ne sunt arătate în alte două capitole ale cărții d-lui Stanclu Stolan, carte edificatoare pentru oricine gândește ori activează serios în această direcție.

De aceea, valoarea cărții se impune atenției tuturor, fiind mereu de actualitate și de imediat folos.

CĂRȚI NOUA DE VALOARE:

- a) *Din larg*, poezii, de Octavian Goga, Ed. Fundațiilor.
 b) *Artă și valoare*, de Lucian Blaga, Buc. 1939. c) *Istoria Românilor* de N. Iorga, 10 volume. d) *Istoria Bucureștilor* de N. Iorga, Buc. 1939. e) *Patologia vegetală, baza sa teoretică, importanța sa practică* de Traian Săvulescu. Discurs de recepție, 1938. f) P. P. Negulescu: *Destinul omenirii*, Buc. 1938. g) *Mussolini* de Antonio Beltramelli, ed. Cugetarea Buc. 1939. h) *Higiena alimentației în decursul vieții*, de Dr. S. Dlamant. Tiparul Universitar, București 1938. Lei 75. i) *L'hygiène de la race*. (Ed. Masson) de Dr. G. Banu. j) *Lupta contra secetei*, Cunoștințe

folositoare, Nr. 73. Lei 8. l) Paul Van. Tieghem: *Repertoire chronologique des littératures modernes*, Paris (1935-37).

REVISTE PRIMITE LA REDACȚIE :

1. *Afirmarea*, An. IV, Nr. 5, Mai, 1939, (Satu-Mare cu următorul cuprins; a) *Unirea ce ne mai lipsește*, de Lucian Brețan. b) *Rostul familiei în societatea timpurilor noastre*, de Maria A. Demian. c) *Versuri semnate de Șt. Căpînaru, Ion Sui-gariu, C. Pârlea, Ion Țolescu-Văleni, D. Hînoveanu. Folklor cules de Titus Bilițiu Cronici. Recenzii.*

2. *Viața Basarabiei*, An. VIII, Nr. 5, 1939. Chișinău. Cu-prinde: *Slove, grave litani (vers)*, de Vl. Cavarnali, *Plîns muncitoresc (vers)*, de V. Luțcan, *Din datele unui neohumanism*, de V. Chicu. *Vieța, sonet de Cesar Stolka. Omul să vorbească*, de N. Spătaru. *Aventura ca bază a progresului*, de A. Țurcanu. *Istoria Basarabiei sub dominația rusească*, de A. Boldur. *Poeme (antologie)*, de T. Nencev. *Vieța fără istorie (roman)*, de N. E. Costenu. *Cronici semnate de O. Plămădeală, George Meniuc și Bogdan Istru.*

3. *Cuget Moldovenesc*, An. VIII, Nr. 3-4, Mart-April, 1939, cu articolul de fond: *Fenomenul Cuza* al d-lui Gr. V. Coban, și sonete de aceeași pană mălastră a d-lui Gh. A. Cuza.

V. Ț.

A p o s t o l u l

Revistă didactică și literară

Apare sub îngrijirea unui cerc didactic.

Anul V. Nr. 4—6

Aprilie-Iunie, 1939.

Fondatori: C. Luchian, V. Gaboreanu, V. Scripcaru, Euf. Manoliu, V. Andrei, C. Turcu, Alex. Gheorghiu, M. Avadanei, D. Hogeia, T. Macovei, M. Stamate, I. Rafail, I. Stroia.

Comitetul de conducere: Victor Țăranu, V. Gaboreanu, C. T. Pricop, Sim. Purice, V. Scripcaru, Eufrosina Manoliu, M. Avadanei, C. Turcu, Th. Ursu și V. Dorohonceanu, Cenzor: Vultur Orendovici.

Colaboratori: Andrei Victor, Arhire Ioan, Avadanei Mih., Capșa Grigore, Cojocaru Mih., Dorohonceanu Florica, Gabrea Iosif, Gavrilescu Pr. Mihai, Ghițescu Vasile, Macovei Teofan, Manolescu Ec. I. C., Manoliu Euf. Mareș D., Moga N., Moroșanu George, Nichita Mih., Parfenie Octav, Popa Costică, Popovici P., Săvescu Pr. D., Stamate Mih., Stratilescu Lucia, Tanase-Teiu C., Țăranu Eugenia, Țăranu Victor, Tăzlăuanu Ion, Țipa D. D., Trautzel I., Trifan D., Turcu Const., Ungureanu Pr. N., Ursu Th.

Redactor: Victor Țăranu.

Abonamentul: 80 lei anual.

Pentru instituții 200 lei.

Redacția: Str. C. V. Andrieș Nr. 8, Siatra-Neamț.
